

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

problemet med at ophæve hundeskatten, at det egentlig er lidt mærkeligt at bebrejde et udvalg, at det søger oplysninger, og at det arbejder energisk med et lovforslag.

Jeg skal på mit partis vegne anbefale at stemme for justitsministerens ændringsforslag og anbefale at stemme imod det af socialdemokratiet stillede ændringsforslag.

Vivike: I vore dage fejer man jo gader med maskiner, og skulle der være et par hundeeskrementer imellem, spiller det ingen som helst rolle og koster ikke mere. Det kan ikke være folketingets opgave at lede folk i fristelse, og med det socialdemokratiske ændringsforslag kunne vi friste visse kommuner til øget administration og øget kontoriusseri. Det bør vi ikke gøre, så jeg vil anbefale tinget, at det ændringsforslag ikke vedtages, men at man stemmer imod det.

Justitsministeren (Thestrup): Jeg vil gerne takke ordførerne for det store arbejde, der er udført i udvalget, og beder dem bringe denne tak videre til udvalgsmedlemmerne.

Jeg skal love hr. Albertsen, at jeg skal overveje, hvordan vi kan støtte de dyreværnsforeninger, der arbejder med at tage sig af de løsgående hunde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af lovforslagets tekst

forkastedes med 83 stemmer mod 34; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1, ændringsforslag nr. 2 og § 2, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken.

(Lovforslaget (nr. 246) findes i tillæg A, sp. 4753, fremsættelsen i tidenden sp. 6083).

Formanden: Der må være ro, så medlemmerne har lejlighed til at høre, hvad der bliver sagt fra talerstolen.

Sammen med denne sag foretages de under punkterne 4 og 5 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen og om ophævelse af lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere. (Tjenestemandstreformen og ændring af reglerne om refusion).

(Lovforslaget (nr. 244) findes i tillæg A, sp. 5085, fremsættelsen i tidenden sp. 6103).

Første behandling af forslag til lov om folkekirkens lønningsvæsen m. m.

(Lovforslaget (nr. 248) findes i tillæg A, sp. 5057, fremsættelsen i tidenden sp. 6134).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ivar Nørgaard: Ved behandlingen af de to første lovforslag i tjenestemandstreformen var der almindelig enighed mellem ordførerne om, at vi ikke kunne tage endelig stilling til hele lovkomplekset, før vi fik dette sidste lovforslag, som er til behandling i dag, og der blev taget det almindelige forbehold, at vor stillingtagen måtte bero på, om vi nåede frem til antagelige løsninger for klassificeringen, indplaceringen, stedtillægsordninger og meget mere, altså alt det vi i dag skal behandle.

Lad mig først sige, at der er visse nydannelser i ministerens lovforslag, som vi fra socialdemokratisk side kun kan hilse med udelt tilfredshed. Det drejer sig først og fremmest om, at man nu gennemfører en fælles lovgivning for tjenestemændene i staten og tjenestemændene i folkekirken og folkeskolen. Det finder vi særdeles rationelt og helt i overensstemmelse med de senere års faktiske udvikling.

[Ivar Nørgaard.]

Derimod har vi en del betænkeligheder og indvendinger mod visse andre dele i ministerens lovforslag. Først spørgsmålet om indplaceringen af de forskellige tjenestemandsgupper i selve lønsystemet. Under tjenestemandskommissionens forhandlinger blev der såvel skriftligt som mundtligt gennem deputationer fremført mange indvendinger fra enkelte grupper, som følte, at de var blevet forkert indplaceret i systemet. Man havde reelt ikke i tjenestemandskommissionen mulighed for at gå i dybden med disse indvendinger og klager. Der var på det tidspunkt, der var inviteret deputationer, så kort tid tilbage, at man ikke kunne forvente, at tjenestemandskommissionens medlemmer ville have fornøden tid til at kulegrave stoffet og drage konklusionerne af de indvendinger, der blev fremsat.

Det viste sig jo også, at politikerne, som ikke havde været med i tjenestemandskommissionens arbejde med denne indplacering, stort set måtte nøjes med at lytte til de synspunkter, der blev fremført af de klagende, og de svar, der blev givet af regeringens repræsentanter, nemlig de øverste tjenestemænd. Og det er der ikke så meget at sige til, for organisationernes folk og regeringens repræsentanter havde jo siddet i flere måneder og gennemgået disse indplaceringsspørgsmål, mens vi andre i kommissionen først til allersidst fik et færdigt forslag forelagt. Men det bør vel ikke hindre, at der nu, hvor ministerens lovforslag skal til behandling her i folketinget og i lønningsudvalget, bliver givet mulighed for realitetsdrøftelser af de indvendinger og klager, der er fremført, og dem, der utvivlsomt vil blive fremført gennem nye deputationer. Vi vil jo her have betydelig bedre tid, end man havde det i tjenestemandskommissionen, og politikerne er her alene, og derfor vil der vel være rimelighed i, at vi nu tager en politisk drøftelse af disse spørgsmål.

Men i den forbindelse vil jeg gerne stille ministeren et spørgsmål. Hvor stærkt har regeringen egentlig bundet sig? Med andre ord: har regeringspartierne repræsentanter i lønningsudvalget virkelig handlefrihed, når sagen nu skal behandles dér? For hvis regeringen føler, at den gennem de forhandlinger, den har haft på tjenestemandskommissionsniveauet, er bundet så stærkt, at man ikke

kan foretage væsentlige ændringer, uden at forudsætningerne for forliget med tjenestemandsoorganisationerne er bortfaldet, ja, så vil det jo ikke være reelle drøftelser, vi kan komme ind i i lønningsudvalget. Det er derfor, synes jeg, vigtigt for os, der ikke kender regeringens motiver og de løfter eller ikke-løfter, der kan være givet bag lukkede døre, at vi får det at vide her i princippet og gerne mere i detaljer af ministeren i samråd i lønningsudvalget.

Et spørgsmål, som optager den socialdemokratiske del af denne sal meget og har været drøftet meget i den socialdemokratiske gruppe, er spørgsmålet om afskaffelsen af de såkaldte „ben“. Det fremgår af tjenestemandskommissionens betænkning 1. del, side 29, hvis jeg må citere, at en enig kommission har

„lagt afgørende vægt på, at der i forbindelse med gennemførelsen af en samlet tjenestemandreform foretages en varig sanering af en række bestående honorarordninger, specielt i de højere stillinger.“

Og så konkluderer man:

„Der bør følgelig samtidig med tjenestemandsstillingernes indplacering i et nyt lønsystem foretages en udtømmende gennemgang af de opgaver, for hvilke der hidtil er ydet betaling ud over den nuværende tjenestemandsløn, med henblik på bortfald af alle honorarer og vederlag for opgaver, der kan inddrages under tjenestepigterne i de enkelte stillinger eller grupper af stillinger.“

Regeringen har fulgt denne henstilling med en skrivelse til de forskellige ministerier og styrelser, hvor man har bedt om at få oplysninger om, hvilke honorarordninger og hvilke sportler der er inden for det enkelte ministeriums eller den enkelte styrelses område, og også om at få besked om, i hvilken grad man kan betragte de opgaver, der udøves, og for hvilke man modtager honorar og sportler, som en del af tjenestemandens eller andre tjenestemænds pligter. Med andre ord, man har bedt om at få en redegørelse for, om der vil være nogle honorarer og sportler, som ikke umiddelbart kan ophøre, fordi de ikke kan henregnes til en bestemt tjenestemand eller andre tjenestemænds tjenestepigter.

Men hvordan vil regeringen nu sikre, at man virkelig får ophævet disse ordninger,

[Ivar Nørgaard.]

når regeringen ikke har bedt om at få disse svar ind, før efter at man forudsætter, at lovforslaget er vedtaget? Det siges udtrykkelig i det cirkulære, der er udsendt, at besvarelsen forudsætter, at denne lov træder i kraft, og man venter ikke at få svarene sendt ind før efter den 1. juli, hvilket jo skulle være datoen for lovgivningens ikrafttræden. Men når denne lov træder i kraft, så har man klassificeret alle stillinger, og så har man indplaceret folk i disse stillinger. Så har man oven i købet også besluttet sig til, hvilke generelle tillæg folk skal have, ja, endog hvilke særlige tillæg de skal have.

Jeg kommer om et øjeblik tilbage til dette spørgsmål om løndifferentiering, men vil gerne her i forbindelse med omtalen af de såkaldte „ben“ sige, at ved at vælge den fremgangsmåde, at man allerede ved selve indplaceringen fastlægger, hvilke særlige tillæg de enkelte tjenestemænd skal have, har man jo dermed unddraget sig selv den mulighed at kunne bruge disse særlige tillæg som erstatning for honorarer og sportler. Det betyder, at hvis man så skal give yderligere erstatning, må det blive noget, man giver oveni, og derfor er jeg meget betænkelig ved den fremgangsmåde, regeringen har valgt. Jeg synes, den er i strid med både ånd og bogstav i tjenestemandskommissionens betænkningens 1. del.

Der er almindelig enighed om, at det er overordentlig væsentligt, at man som led i en reform af tjenestemandsløvgivningen gennemfører en mere vidtgående differentiering både af lønningsklasserne og af den aflønning, der hører til de enkelte lønklasser eller lønrammer. Den socialdemokratiske regering indhentede allerede i 1966 oplysninger fra de enkelte styrelser, bad dem om at sende forslag ind om mulige nye opsplittingsmuligheder og bad dem om at forsøge at beskrive de forskellige stillingers funktioner. Det har man også taget et vist hensyn til ved klassificeringen og ved indplaceringen, men kun et vist hensyn, og det er bemærkelsesværdigt, at man overhovedet ikke har forsøgt at lave nogen splitning af stillingerne eller differentiering af stillingerne eller lønningerne i forhold til det eksisterende system for de højest lønnede tjenestemænd i centraladministrationen.

Regeringen har her helt opgivet at følge

de henstillinger, som kommissionen ellers var enig om at give regeringen: at man i videst muligt omfang skulle basere klassificeringen på stillingsvurdering, og at man skulle differentiere klassificeringen og placeringen i højere grad, end det nu er tilfældet. Det har man ikke gjort for de højest lønnede tjenestemænd fra kontorchefniveauet og opefter; for kontorchefer, afdelingschefer, departementschefer har man bare foretaget en mekanisk overflytning af folk fra de nuværende lønningsklasser til kommende lønrammer.

Ministeren siger i sin fremsættelsestale, at han er skam fuldstændig enig i, at vi bør have mere differentiering, og vi bør have gennemført i højere grad en vurdering af funktionerne, men det er ikke noget, man sådan uden videre kan gå til, det vil tage nogen tid, og nu vil man nedsætte et permanent udvalg, der skal beskæftige sig med disse stillingsvurderinger. Det er jo også godt. Det er et rigtigt skridt. Men det er farligt, når man så for de højest lønnede grupper vedkommende slet ikke i forvejen har skabt fleksibilitet eller smidighed i systemet. Det bevirker jo, at man, hvis man skal differentiere yderligere, kun kan gøre det ved at lægge noget oven på det, man nu vedtager. Den smidighed, man har i systemet for de højest lønnede tjenestemandsvedkommende, er at ligne med den smidighed, man har i albueldet: man kan kun bøje den ene vej, man kan kun bøje opad. Man kan kun lave tillæg, og det vil sige, at hvis man skal have mere differentiering fra kontorchefniveauet og opefter, kan det kun ske ved, at man giver yderligere lønforhøjelse.

Jeg spørger: hvad er egentlig begrundelsen for at have disse særlige tillæg, når man på forhånd afstår fra at differentiere dem efter en stillingsvurdering nu? Man afstår fra at differentiere dem i forhold til honorarer og sportler, som jeg var inde på før, men man afstår altså også fra at differentiere dem efter en vurdering, fordi den endnu ikke er foretaget.

Jeg skal så vende mig til et andet spørgsmål, der optager ikke blot medlemmer her i salen, men i høj grad tjenestemændene landet over, og som også har sat gemytterne i kog visse steder. Det er stedtillægsordningen. Vi har i socialdemokratiet accepteret, at der må gennemføres en vis geografisk differen-

[Ivar Nørgaard.]

tiering af lønningerne, så længe man har en så udpræget stærk differentiering af lønningerne på det private arbejdsmarked, for vi synes også, at den situation er uholdbar, som vi er inde i nu, at man ikke kan konkurrere i hovedstadsområdet. Men vi er ikke tilfreds med det forslag til en stedtillægsordning, som er blevet resultatet af forhandlingerne i tjenestemandskommissionen, og det resultat, som ministeren nu her forelægger. Det lykkedes at få tilslutning til et forslag om forbedring allerede under behandlingen i tjenestemandskommissionen, nemlig at man også indfører pristalsregulering for b-, c-, d- og e-grupperne. Det mener jeg er en retfærdighedshandling, som i hvert fald bevirker, at indtil man får lavet en anden ordning bliver forskellen mellem de nye stedtillægsætser og de gamle ikke større og større på grund af prisbevægelserne. Det synes jeg i sig selv er en forbedring.

Men det helt afgørende for, om en stedtillægsordning kan vække tillid, er jo, at den svarer til de faktiske forhold. Det vil sige, at når man nu har valgt at lade stedtillægget være afhængig af prisforskelle, leveomkostningsforskelle, sådan som det jo udelukkende i hvert fald var tanken med den nuværende stedtillægsordning, men derudover også tager hensyn til lønforskelle på det private arbejdsmarked, ja, så er det helt afgørende vigtigt, at man har noget holdbart statistisk materiale, som sandsynliggør de forskelle, stedtillægsordningen skal indeholde, for de skal jo blot være en afspejling af de forskellige reelle forhold geografisk. Og dér er det desværre sådan, at den statistik, man har, både den lønspredningsstatistik, man har, og den prisgeografiske statistik, man har, ikke er egnet til at tage så vidtgående skridt, som stedtillægsordningen er udtryk for. Det er vi i og for sig alle sammen klar over, men hvad kan vi så gøre? Ja, vi må jo gøre det, at vi anmoder regeringen om at fremme fremskaffelsen af mere holdbart materiale, at fremme lønstatistikken, at fremme den prisgeografiske statistik, og så ændre stedtillæggene, når dette materiale kommer til at foreligge.

Til sidst skal jeg nævne, at vi fra socialdemokratisk side fuldt ud kan tilslutte os de forslag om samordning af tjenestemandspension og folkepension, som er foreslået.

Vi finder, at den ordning med førtidspension, der er foreslået, kan være banebryder for en almindelig førtidspensionering, idet vi mener, at mange arbejdere og landmænd utvivlsomt kan have mindst lige så god brug for en sådan ordning som tjenestemændene. Men vi mener også, at vi, når vi nu skal behandle hele dette spørgsmål i folketingsudvalget, nøje bør undersøge, hvordan vi kan hindre, at et sådant socialt fremskridt bliver misbrugt, således at vi kan sikre, at folk ikke får både i pose og i sæk.

Langkilde: Med de foreliggende lovforslag fuldendes jo det mønster for en tjenestemandreform, som der siden 1965 har været arbejdet med i tjenestemandskommissionen. Når man nu tager det samlede overblik over reformen, som disse sidste lovforslag giver mulighed for, må man erkende, at der virkelig er tale om en gennemgribende reform.

I forhold til folketingets arbejde vil vel navnlig normerings- og klassificeringsforslaget medføre væsentlige ændringer, som der er grund til at fremhæve. Det er jo for så vidt vel næsten en historisk lejlighed, når vi må sige, at dette lovforslag antagelig bliver den sidste normeringslov, som folketinget skal behandle. Efter lovforslagets § 1 gælder lovens bestemmelser, indtil de ændres ved aftale. For nogle år siden rejste jeg her i folketinget under behandlingen af den årlige normeringslov spørgsmålet, om det virkelig kunne være rigtigt, at vi hvert år i folketinget skulle behandle en sådan lov, som jo også for administrationen i alle dens forskellige led betød en vældig arbejdsmæssig belastning, uagtet forholdet var det, at lovens betydning økonomisk, i forhold til den samlede lønsum, var ret beskedet.

Fremtidig er det altså meningen, at disse forhold skal søges ordnet ved aftale. Dette gælder selvfølgelig ikke blot de årlige normeringer og nynormeringer, men også problemerne omkring de generelle lønændringer. Alle disse problemer kommer nu til at gå ind i en aftale mellem regeringen og centralorganisationerne. Regeringen skal selvfølgelig skaffe sig bevillingsmæssig dækning, og opnås der ikke enighed mellem regeringen og centralorganisationerne, ja, så skal folketinget fremtidig tage stilling til problemet ved et lovforslag. Dertil må føjes, at gennem lønningsrådet vil folketinget fortsat have

[Langkilde.]

mulighed for at følge hele dette område, men det årlige arbejde med normeringsloven bliver man altså fritaget for.

I lovforslaget fremtræder et helt nyt lønningssystem. Det båseselement, som tjenestemandsløven har opereret med siden 1919, opløses gennem det nye lønsystem, som vil kunne fungere i det samfund, vi har i dag, hvad det gamle system ikke kunne, fordi det rummer mulighed for tilpasning til de ændringer i samfundet, som jo i dag sker med stor hast. Man kan med føje sige, at det gamle system forudsatte et mere statisk samfund end det, vi har i dag, og derfor kom det til kort. Det skete for øvrigt ganske kort efter, at der i 1958 var blevet lagt fast det system, som vi har arbejdet med indtil i dag, og som man troede skulle gælde for en meget lang årrække.

Der er vel også grund til at fremhæve, at dette nye lønsystem rummer mulighed for en større lønmæssig differentiering end det tidligere; det er selvsagt meget værdifuldt, og det hilser vi fra vor side med glæde.

Spørgsmålet er dernæst, om vi kan gennemføre en større differentiering. Ved bedømmelsen heraf må man først og fremmest fastslå — og det synes jeg manglede lidt i hr. Ivar Nørgaards omtale af problemet — at vi altid har haft en lønmæssig differentiering ud fra en vurdering af den enkelte tjenestemand arbejdes omfang og ansvar. Hele tjenestemandssystemet, sådan som vi kender det siden 1919, er jo udtryk for en differentieret vurdering efter arbejde og ansvar, og problemet om differentiering efter arbejdsbeskrivelse og arbejdsvurdering er derfor for så vidt ikke nogen nyopdagelse. Men det må erkendes, at der siden 1919 kun i meget beskedent omfang er sket ændringer i den indbyrdes placering, når man vurderer den horisontalt, altså inden for de forskellige tjenesteområder, og det svarer vel ikke til den udvikling, som har fundet sted i samfundet. Derfor må vi videre på dette område, og der er gennem det underudvalgsarbejde, som fandt sted i forbindelse med

tjenestemandskommissionens behandling af hele dette spørgsmål, skabt et værdifuldt grundlag for at komme videre. Det er ganske indgående undersøgelser, der nu skal finde sted, og det finder da også udtryk i det faktum, at man forudsætter et permanent sekretariat, der skal have ethvert spørgsmål, som har tilknytning til en rationalisering, under konstant observation og behandling. De ændringer, som stadig væk sker på statens arbejdsområder, forudsætter, at der stadig skal kunne ske ændringer i vurderingen af de enkelte stillingers arbejde og ansvar.

Med hensyn til de øvrige problemer, som er rejst ved de lovforslag, som nu foreligger, vil jeg gerne sige et par ord om stedtillægsproblematikken. Det er åbenbart, at dette problem, måske lidt overraskende for centraladministrationen, har voldt en del vanskeligheder ude omkring i landet. Man har hidtil anset stedtillægsordningen som en ikke særlig ønskelig ordning, som man skulle se at komme væk fra ved lejlighed, og enhver tjenestemandskommission eller lønningskommission er startet med det formål at prøve på at komme væk fra dette system. Det er heller ikke lykkedes denne gang. Man har oven i købet udbygget stedtillægs-systemet i København og det nordøstsjællandske område under hensyn til den store differentiering, der er mellem lønningerne i hovedstadsområdet og det øvrige land. Det har været en nødvendighed at gøre det, og jeg tror også, den tidligere regering var enig i, at det var nødvendigt at prøve på gennem lønningerne at udjævne en del af den forskel, der var mellem tjenestemandslønningerne og de lønninger, der kunne tilbydes på det private arbejdsmarked, således at det var muligt også i disse områder at rekruttere til de store etater. Det resultat, man er kommet til, skulle altså rumme muligheden for at få en øget rekruttering på disse felter, og det finder vi værdifuldt.

Forslaget om disse regler har ført til en vis reaktion fra den øvrige del af landet, hvor man i princippet beholder den gamle

[Langkilde.]

stedtillægsordning. Det er ikke så meget det faktum, at man har denne ordning, der giver relativt beskedne tilskud til lønningerne ude omkring i landet, og som ikke ændres — ja, den bliver altså dyrtidsreguleret nu, den bliver altså for så vidt bedre — som har ført til utilfredshed, men navnlig de store tilskud, der på nogle områder gives til lønningerne i hovedstadsområdet og i Nordøstsjælland. Jeg må herom sige, at jeg ikke synes, systemet med de gamle stedtillæg er tilfredsstillende, og kommissionen har da også været indstillet på, at vi må søge hurtigst muligt at få en virkelig prisgeografisk undersøgelse, som kan give os et billede af, hvordan differentieringen i de forskellige områder af landet skal være. I og for sig er der måske meget større grund til utilfredshed, end tjenestemændene ude omkring i landet i øjeblikket giver udtryk for, thi i virkeligheden er det system, vi arbejder videre med, i kraft af manglende viden på dette felt langt mere utilfredsstillende, end vi egentlig forestiller os; jeg er overbevist om, at en nærmere undersøgelse af disse problemer vil vise, at vi må hen til en helt anden form for differentiering end den, vi altså nu med udgangspunkt i 1958-loven arbejder videre med.

Jeg vil dernæst sige lidt om honorarrevisionen. Nu er det jo ikke tjenestemænd alene, der har honorarer; der er også mange folk, som er beskæftiget uden for statens område, der har honorarer, som udbetales af staten. Men det, vi her skal beskæftige os med, er den regulering af tjenestemændenes honorarer, som er forudsat på den baggrund, at der sker en væsentlig regulering ikke mindst af de højeste tjenestemænds lønninger til gengæld for, at honorarerne for de ben, hvormed stillingerne i et vist omfang har været polstret, falder væk. Der er enighed herom i kommissionen. Hr. Ivar Nørgaard citerede betænkning nr. 1, og jeg kunne måske så tillade mig at sige, at der i betænkning nr. 3 står, at kommissionen forudsætter, at der inden 1. april 1970 under medvirken af lønningsrådet foretages en almindelig gennemgang af honorarordningerne. Det er en udtalelse, som også hr. Ivar Nørgaard har skrevet under på. Jeg forstår derfor ikke helt de bemærkninger, som hr. Ivar Nørgaard nu

fremkommer med om, at man egentlig skulle foretage denne revision inden 1. juli, da loven træder i kraft. Vi har jo været enige om i kommissionen, at det simpelt hen af praktiske grunde ikke var muligt at gennemføre denne revision inden 1. april 1970; den særlige gennemførelsesaftale, som ministeren har truffet med centralorganisationerne, hvorefter lønstigningerne pr. 1. juli 1969 er begrænset til 3 pct., rummer netop mulighed for, at det kan ske på en praktisk måde, inden den fulde lønforhøjelse er blevet gennemført. Derfor forstår jeg ikke rigtigt, at hr. Ivar Nørgaard nu kan rejse spørgsmålet om, at det bør ske pr. 1. juli. Han ved udmærket, at det i praksis ikke kan lade sig gøre, og det har han også selv erkendt gennem sin underskrift på betænkning 3; jeg går ud fra, at det ikke alene dækker, til hr. Ivar Nørgaard tager et nyt standpunkt på dette område. Det plejer jo i alt fald ikke at være tilfældet med underskrift.

Der er vilje til i regeringen og regeringspartierne gennem lønningsrådets arbejde med disse områder at gennemføre en virkelig revision på dette felt. Det er en klar forudsætning for det forslag, som her behandles, og denne forudsætning skal selvfølgelig opfyldes; derom er der overhovedet ikke nogen tvivl, heller ikke hos os. Vi ønsker i vort parti netop, at man nu kan nå frem til det punkt, hvor lønningen er et vederlag for det arbejde, der ydes, og hvor vederlaget ikke ydes via mange forskellige større eller mindre honorarer.

Der har i forbindelse med den regulering af de højere tjenestemænds løn, som sker under forudsætning af honorarrevisionen, fra forskellig side været fremsat nogle bemærkninger om disse betydelige stigninger. Hvor meget den reelle stigning i forhold til de pågældendes nuværende vederlag er, er vanskeligt at sige, og jeg skal heller ikke hæfte mig særlig ved det. Men jeg så dog, at hr. Ivar Nørgaard den 1. maj havde udtalt sig på et møde i Hvidovre — eller var det i Kastrup? — om lønningerne og dér havde sagt, at hvis regeringen ikke havde interesseret sig så meget for de højere lønninger, var der måske blevet lidt mere til de lavere tjenestemænd. Nu ved jeg selvfølgelig ikke, om udtalelsen er rigtigt citeret, men sådan har jeg set det i

[Langkilde.]

aviserne. Jeg synes, det i og for sig er en lidt primitiv form for agitation, hr. Ivar Nørgaard her har kastet sig ud i, for han ved meget vel gennem sit arbejde i kommissionen, at der gennem organisationernes forhandlinger er sket en afvejning i det indbyrdes vægtforhold mellem de forskellige tjenestemandsgupper, det er et problem, som regeringen ikke har blandet sig i. Jeg synes, det er en lidt primitiv agitation at føre selv på en 1. maj, hvor jeg er klar over, at der stilles særlige krav til at „give den hele armen“. Det er alligevel en voldsom forandring på relativ kort tid hos en mand, der som minister var en interesseret og sagkyndig og ivrig medarbejder om dette vanskelige problem, og som nu pludselig agiterer under en lidt primitiv form. Men det er måske 500 året for Machiavellis fødsel, hr. Ivar Nørgaard fejrer på denne lidt opsigtsvækkende måde.

Jeg vil gerne føje til om folkeskole og folkekirke, som ved de foreliggende lovforslag nu også inddrages under det almindelige statstjenestemandssystem, at jeg synes det er overordentlig heldigt og ønskeligt, at vi nu får denne sammenføjning; men jeg har for så vidt ikke særlige bemærkninger til de lovforslag, som derom er fremsat.

Jeg kan se, at man for folkekirken har et særligt system, for så vidt angår København og Frederiksberg, på det rent styrelsesmæssige område. Jeg vil gerne spørge kirkeministeren: er forholdet ikke det, at disse problemer direkte styres fra kirkeministeriet, altså fra departementet, i modsætning til den øvrige del af landet, hvor det er tilsynsmyndighederne, der klarer dem? Hvis denne opfattelse er rigtig, vil jeg tilføje: er det rigtigt fortsat at lade departementet varetage den direkte administration på dette område — det er jo ikke nogen departemental opgave?

Om pensionsreglerne har jeg ikke mange ord. Vi mener, at det system, der nu er opbygget her, er et fornuftigt og godt system. Jeg tror, det peger videre ud mod nydannelser på hele pensionsområdet, og vi kan tiltræde, at reglerne udformes på den måde.

Jeg skal ikke sige noget videre om indplaceringerne. Det er ganske klart, at når

man har skullet tage stilling til placering af så mange tjenestemænd, som der her er tale om, er det uundgåeligt, at der kan være problemer, at man kan have ramt fejl på enkelte områder. Jeg har da også selv nogen fornemmelse af, at der visse steder måske er ramt ved siden af, og hvis det er tilfældet, må vi selvfølgelig se på det. At folketinget i den henseende i princippet er frit stillet, kan der vel ikke være tvivl om. Det er vel også naturligt, at denne vurdering sker i folketingsudvalget snarere end på det stadium, da tjenestemandskommissionen som helhed skulle tage stilling til disse problemer.

Må jeg med hensyn til differentieringen i øvrigt lige tilføje den bemærkning, at hr. Ivar Nørgaard var inde på spørgsmålet om centraladministrationens højeste stillinger og den mangel på differentiering, som forslaget skulle være udtryk for. Jeg går ud fra, at den højtærede lønnings- og pensionsminister svarer på dette. Men man må vel nok i denne henseende erindre sig — og det tror jeg ikke, hr. Ivar Nørgaard vil bestride — at der ikke fra hans ministertid forelå noget materiale, som kunne danne grundlag for den også for os ønskelige differentiering på dette felt. Der har ikke foreligget noget materiale, som virkelig dannede udgangspunkt for at gennemføre den øgede differentiering, som vi erkender er meget påkrævet. Det må vi altså arbejde med i fremtiden, og jeg tror også, vi vil kunne nå væsentlige resultater på dette felt. Jeg mener, at placeringerne er sådan, at der er gode muligheder for at skabe en øget differentiering her.

Jeg vil gerne sige, at jeg finder, at de gennemførelsesregler, som nu er aftalt mellem ministeren og centralorganisationerne, er overordentlig rimelige, gunstige og fra folketingets side helt ubetænkelige, og jeg vil gerne takke ministeren, fordi han i enighed med centralorganisationerne har gennemført disse regler, som jeg synes giver tjenestemændene en rimelig placering, samtidig med at man sikrer, at lønfremgangen ikke bliver af så stor en karakter, at der skabes grundlag for en indkomst-eksplosion på dette område i alt fald.

Jeg skal anbefale lovforslagene til velvillig behandling i udvalget. Vi kan tiltræde deres principper, og vi finder, at de er

[Langkilde.]

udtryk for en højt påkrævet reform, som vi hilser velkommen.

Enggaard: De 3 lovforslag, som her er til første behandling, baserer sig alle i det væsentlige på tjenestemandskommissionens tredje delbetænkning, hvor der er opnået enighed om et nyt lønsystem, der bygger på 40 lønrammer, hvoraf de fleste har en række løntrin. Med denne struktur i forbindelse med grundtillæg for de højeste lønrammer og i særlige tilfælde et særligt tillæg er der skabt mulighed for at differentiere lønningerne lige så stærkt som efter det forliste skitseforslag fra sidste forår. Med den foreslåede opdeling af visse lønninger i en grundløn og i tillæg har man opnået, at pensionerne for de højeste lønninger er holdt på det nuværende niveau, hvilket nok vil blive opfattet som rimeligt af alle parter.

Der har i offentligheden været tilløb til kritik af størrelsen af de højeste lønninger, idet man har sammenlignet forslaget satser med de nuværende lønninger, men glemte, at der oftest er knyttet betydelige tillæg hertil, hvortil kommer værdien af de vederlag for særlige opgavers løsning, som i dag ofte er betydelige, og som også må tages i betragtning, når en sammenligning mellem en nuværende, samlet lønning og satserne i det foreliggende forslag skal være korrekt. På denne baggrund må det siges, at kritikken her har skudt meget over målet — forudsat naturligvis, at der nu beslutsomt tages fat på gennemgang af alle de såkaldte „ben“, hvoraf langt de fleste formentlig kan afskaffes i den forstand, at opgaven kan løses som led i hovedstillingen uden særskilt betaling. Vi har i lønningsudvalget haft lejlighed til at se den skrivelse, som ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen har sendt til ministerier og styrelser som optakt til denne store oprydning. Efter min opfattelse bærer den præg af beslutsomhed og god vilje til at løse denne opgave, som er en væsentlig forudsætning for den foreslåede indplacering. Jeg vil hertil gerne lægge håbet om, at lønningsrådet i tiden indtil 1. april 1970, som er sat som sidste tidsfrist for denne oprydning, under sit arbejde med gennemgangen vil vise den

samme vilje og enighed, som kommissionen og ministeren har vist i dette spørgsmål.

Et særligt spørgsmål er stedtillæggene, som har givet anledning til en del diskussion. Jeg finder, det er berettiget at have en stedtillægsordning, for at man kan tage hensyn til forskelle i såvel prisniveau som lønniveau for grupper, der kan sammenlignes med tjenestemandsområdet. Det er navnlig rekrutteringsvanskelighederne i Østdanmark, der betinger, at man nu modererer forskellen imellem den højeste og den laveste løn i industrien i landets forskellige egne med satser på 15, respektive 10 og 5 pct. At man lader de gamle stedtillægssatser b, c, d og e bestå, men i fremtiden dyrtidsregulerer dem i lighed med de øvrige satser, kan jeg fuldt ud tilslutte mig, fordi forskellene mellem provinsens stedtillægssatser og hovedstadsområdets satser derved ikke relativt forskydes i tilfælde af, at der i fremtiden skulle blive inflation.

Det er efter min opfattelse et stort fremskridt, at man et stykke oppe i lønskalaen aftrapper stedtillæggene, således at de højere løntrin slet ikke har stedtillæg. I virkeligheden kunne man måske sige, at hvis man anvendte argumentationen om rekrutteringsvanskeligheder som baggrund for stedtillæggene, burde man, hvis man var fuldt konsekvent, for de højere stillinger i Vestjylland og Nordjylland måske have et omvendt stedtillæg, fordi disse stillinger ofte er lettest at besætte i Østdanmark. Men dertil er tiden vel ikke kommet endnu.

Det foreliggende forslag lider efter min opfattelse af en skønhedsfejl på stedtillægsområdet, idet man fortsat inden for samme kommune vil kunne finde flere forskellige stedtillægssatser anvendt. Det kan næppe undgå at give anledning til utilfredshed, navnlig hvis de nye storkommuner anvender ens lønninger inden for deres område, hvad der vel er grund til at formode. Jeg henstiller til ministeren, at der ved den førstkommande revision af stedtillægsordningen, som skal ske efter afslutningen af den forestående pris- og løngeografiske undersøgelse, kan foretages en hensigtsmæssig samling af stedtillægssatserne til én sats inden for noget større områder. Den moderne tids transportmidler har allerede i nogen tid betinget, at større områder end tidligere udgør

[Enggaard.]

ét marked for indkøb såvel som for arbejdskraft. Derfor tror jeg, at den forestående undersøgelse af disse forhold nok vil vise det forældede i den nuværende, meget stærke opsplitning af stedtillæggets satser.

Venstre kan principielt tilslutte sig, at der i forbindelse med indførelsen af den nye stedtillægssats for hovedstadsområdet sker en fastfrysning og aftrapning af de nuværende særlige tillæg til folkeskolens lærere i hovedstadsområdet, så alene stedtillægget graduerer lønnen. Lad mig udtrykke forhåbningen om, at også staden København vil erkende dette rigtige princip, så tidligere tiders konkurrence kommunerne imellem på dette område kan ophøre.

Jeg skal ikke gå i enkeltheder med overgangsreglerne, som de er foreslået; det vil jeg komme tilbage til ved anden behandling om nødvendigt. Lad mig kun nævne det opnåede forhandlingsresultat mellem ministeren og organisationerne om den maksimale stigning for den enkelte tjenestemand pr. 1. juli 1969 på i alt 3 pct. af lønnen. Det vidner efter min opfattelse om en god forståelse for indkomstpolitiske hensyn, som er nødvendige også for denne reforms modtagelse hos de øvrige parter på arbejdsmarkedet.

Med dette forslag har man sigtet mod en tilpasning af de nuværende tjenestemandslønninger til det, som man med rimelighed kan sammenligne tilsvarende stillinger i det private erhvervsliv eller offentlige stillinger på anden ansættelsesform med. Konkurrenceevnen med den verden, der ligger uden for tjenestemandsbegrebet, kan imidlertid let sættes over styr på ny, hvis der ikke sker en løbende tilpasning og fornyelse af de rammer, som her er angivet. Jeg tror imidlertid, at formen vil tillade denne tilpasning ved de løbende forhandlinger i fremtiden.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om det resultat, som ved slutningen af tjenestemandskommissionens arbejde er opnået i forbindelse med spørgsmålet om samordning af tjenestemandspensioner med den fulde folkepension, som vil blive indført den 1. april 1970. Jeg gør denne bemærkning, fordi ministeren i sin fremsættelsestale også har gjort et par bemærkninger om det, og fordi det vel er den eneste lejlighed, hvor

folkettinget formelt har en mulighed for at bemærke sig, at disse forslag er fremkommet. Jeg kan principielt tilslutte mig de principper, som er lagt til grund for et sådant samordningsforslag imellem tjenestemandspensionerne og den fulde folkepension; men jeg gør den bemærkning, at vi i venstre har den opfattelse, at der ikke med det skema, som er lagt for denne samordning, bør ske nogen ændring i byrdefordelingen imellem staten på den ene side og kommunerne, respektive amterne, på den anden side, såfremt statens tjenestemandspension og herunder også systemet med samordning af disse pensioner efter forventning skulle blive efterlignet i kommunerne og amterne efter 1. april 1970.

Forslaget om vilkårene for personalet i folkekirken skal jeg principielt give tilslutning til. Den indpasning i tjenestemandsløvgivningen i øvrigt, som her sker af folkekirkens personale, er rimelig og ønskelig af koordineringshensyn. Jeg vil også gerne tilslutte mig det princip, som er fastlagt i lovforslaget, at 60 pct. af de samlede udgifter til personalets lønudgifter dækkes af staten; derved opnår man, at forholdet mellem statens og de folkekirkelige lønningsmidlers andel kan bevares uændret, uanset hvordan konjunkturerne vil udvikle sig i fremtiden.

Ligeledes vil jeg hæfte mig ved forslaget om, at præsterne i fremtiden ikke tænkes at have adgang til selvdrift af præstegårde, skove m. v. Denne ordning kan nu efter min opfattelse meget vel høre op, ikke mindst under indtryk af de rimelige overgangsbestemmelser, som er foreslået, og som jeg synes tager et rimeligt hensyn til de mennesker, som i øjeblikket har denne mulighed.

Lad mig føje et hjertesuk til med hensyn til forslaget om forholdene inden for folkekirkens område — det er mere af formel art. De henvisninger til paragraffer i tjenestemandsløven, som findes i kirkeministerens forslag, er der tilsyneladende sket en vis forveksling i; man har i forslaget fulgt den paragrafnummerering, som kun eksisterer i form af et ændringsforslag, der er tilgået lønningsudvalget. Hvis mine kolleger i folkettingen skulle ønske at slå efter for at se indholdet af henvisningerne, vil jeg anbefale dem at reducere de angivne paragrafnumre

[Enggaard.]

med 10; så vil de i almindelighed finde den paragraf, det var hensigten at henvise til.

Må jeg også beklage, at der ikke i forslaget er nogen sammenstilling mellem eksisterende lovtæst og det nye forslag, men kun en verbal fremstilling i bemærkningerne af de forskelligheder, som eksisterer.

Endelig vil jeg gerne, da nu folkekirkens og folkeskolens personale overgår til den almindelige tjenestemandsløvgivning, hvilket jeg som sagt principielt kan tilslutte mig, udtrykke ønsket om, at der kan blive den fornødne koordinering imellem ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen på den ene side og de fagministerier, som er berørt her, på den anden, således at de vilkår, som i henhold til disse lovbestemmelser foreslås fastlagt af vedkommende fagminister, kan forhandles, inden de endeligt fastsættes, med ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen, således at nødvendige tværgående hensyn kan blive varetaget.

Med disse bemærkninger skal jeg på venstres vegne anbefale de 3 lovforslag til en venlig og efter omstændighederne hurtig behandling i folketingets lønningsudvalg.

Erik Hansen (Ålborg amt): Det resultat af den tredje og sidste del af tjenestemandsløvsreformen, der nu foreligger som lovforslag, har ikke et indhold, der kan komme bag på ret mange. Baggrunden for lovforslaget er som sagt kommissionsbetænkningen, hvis færdiggørelse voldte en del vanskeligheder, og da den var færdig, blev den omfattet med megen interesse og omtale.

Må jeg allerførst sige, at samlingen af statens, folkekirkens og folkeskolens tjenestemænd i én lov tror jeg er en rigtig handling. Det gør hele lovgivningen mere overskuelig og dermed lettere at administrere. Også for dem, der er ansat i henhold til denne lovgivning, må det være rimeligt at samle det, ikke mindst af hensyn til overskueligheden og sammenligneligheden.

Jeg skal ikke her ved første behandling gå i detaljer om de enkelte løntrin og lønrammer og indplaceringen af de enkelte grupper. I det udvalgsarbejde, vi skal i gang med, bliver der jo rig lejlighed til at gå i enkeltheder. Det er en kendt sag, at der i nogle grupper, af hvilke nogle har været nævnt fra denne talerstol af de foregående

ordførere, er en følelse af, at de er blevet utilfredsstillende indplaceret. Det må derfor være en helt given arbejdsopgave for udvalget at foretage en nøje gennemgang af disse indplaceringer og nøje overveje og undersøge, om der er noget grundlag for at finde en ændring af indplaceringen af de utilfredse.

Det, der i den nye lønramme er mest karakteristisk, er vel for så vidt, at man har foretaget en større opsplitning end den, man har i den gældende lønningslov. Jeg tror ikke, det er helt tilfældigt, at man har gjort det. Det har været nødvendigt som et led i denne revision.

Det arbejde, der nu skal gå videre, og som jeg tror er meget nødvendigt, er arbejdet med en stillingsbeskrivelse inden for de enkelte grupper, som kan føre til, at der skabes mulighed for på et sikkert grundlag at nå til en større opsplitning inden for de enkelte lønrammer. Enkelte af de andre ordførere har været inde på det samme problem og har peget på betydningen og nødvendigheden af, at der gennemføres en større opsplitning end den, der er lagt op til med lovforslaget.

Der sker med denne lovgivning — og det er det, der er faldet offentligheden mest i øjenene — en forhøjelse af de højeste lønninger. Det er begrundet i en sammenligning med de lønninger, der ydes på det øvrige arbejdsmarked; skal man have et sammenligningsgrundlag, må det være sammenligningsgrundlaget udadtil, har man sagt, og derfor må man have disse ting med. Men denne lønforhøjelse begrundes også med, at man vil have afskaffet de såkaldte ben, honorarer og tillæg for arbejdsopgaver udført i tilknytning til tjenestemandstillingerne.

Jeg vil gerne sige om de såkaldte ben, at berettigelsen af dem ofte har været til stede. Der har været tale om betaling for merarbejde, for meransvar, for initiativ, og muligheden for at honorere dette falder nu væk. Det er foreslået af en enig kommission og godkendt af organisationerne, at man går over til et lønsystem, hvor disse ting skal indgå i selve aflønningen. Når det er tilfældet, og når aflønningen af de højest lønnede baseres på dette forhold, må det stå helt klart, at benene må og skal falde væk. Det må være pålagt de enkelte ministerier, de

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

enkelte ministre, lønningsrådet og finansudvalget nøje at holde øje med, at benene falder væk og ikke kommer ind igen ad bagdøren. Jeg vil gerne sige til den højtærede minister, at jeg håber, ministeren personlig vil engagere sig i afviklingen af disse specielle honorarer og tillæg. Jeg tror, det har en nøje sammenhæng med forståelsen i befolkningen af det, vi her gør, at denne afvikling virkelig bliver ført ud i livet.

Stedtillægsordningen, som er en gammel foreteelse for tjenestemændene, er i lovforslaget udvidet, så vi nu får to nye og højere sats for hovedstadsområdet og Nordøstsjælland. Alle ved, at der er rekrutteringsproblemer for staten, særlig hvad angår de lavere lønklasser; men alligevel kan det ikke undgå at skære i øjnene, at der skal være den forskel, som forslaget indeholder. Det kan ikke undgå at virke mærkeligt, når man i de nye storkommuner, som begynder at tegne sig, kan se, at bliver disse storkommuner en realitet, vil der kunne blive op til 4 stedtillægsstørrelser inden for samme kommune. Jeg må i samklang med tidligere ordførere sige, at dette virker mærkeligt; her må være noget at rette.

Jeg er glad for at konstatere, at ministeren har lovet at tage stedtillægsordningen op til en nøje undersøgelse for om muligt at finde frem til et rigtigere grundlag; jeg tror, der findes et rigtigere grundlag end det, man nu midlertidigt kører ind på.

I begyndelsen af dette år vedtog man her i tinget en lov om egnsudvikling. Under behandlingen i udvalget fik udvalget besøg af en deputation fra det vestlige Jylland, der oplyste, at det var meget væsentligt for industrien at få mulighed for at flytte ud i de mindre byområder, ud til landdistrikterne. Da vi i udvalget spurgte den pågældende deputation: „Ja men opstår der så ikke vanskeligheder med at skaffe højt kvalificeret personale, højt kvalificerede teknikere?“, svarede ordføreren, der i øvrigt var leder af en af de største jyske virksomheder, at det tværtimod var sådan — det drejede sig om en kemisk industri — at hvis man i det københavnske område søgte en tekniker, skulle man være glad, hvis man fik et eller to tilbud, men når man søgte i det vestlige område, fik man ofte 8-10 til-

bud. Det peger i retning af, om det i virkeligheden ikke forholder sig sådan, at man i forslaget her går for højt op i lønklasserne med tildeling af stedtillæg, om man ikke på et tidligere tidspunkt i lønrammerne skulle stoppe for stedtillægsordningen. Jeg tror, man er gået for vidt, og jeg tror, man kunne få et materiale, der viser, at forholdene på arbejdsmarkedet knap er af den karakter, som det materiale, der ligger til grund for forslaget, viser.

Af ministerens fremsættelse fremgår, at man har søgt at tilnærme aflønningen og for så vidt også ansættelsesvilkårene for de offentligt ansatte til hinanden. Det radikale venstre er enig i, at det i længden er uholdbart at aflønne forskelligt for samme arbejde. Her er vi for så vidt inde på princippet om lige løn, og nogle kunne jo godt få den tanke, at man i for stor udstrækning har forladt ligelønsprincippet, i hvert fald hvad angår det geografiske. Se, når man har forsøgt med held at stile imod kun at have én lønsats, som dels er afpasset efter, hvad man giver uden for statens område, dels efter, hvad man giver i statens område på andre ansættelsesvilkår, er det vel nok for tidligt at drage den konklusion, at vi nu nærmer os det tidspunkt, hvor man kun vil have én ansættelsesform inden for staten. Jeg vil nok tro, at vi er på vej henimod det, og jeg vil også gerne pege på, at der i en af de tidligere love, vi har behandlet her i tinget vedrørende dette spørgsmål, var en mulighed for ansættelse på åremål. Her behandler vi nu lovforslag, som omfatter dels statens, dels folkekirkens, dels folkeskolens ansættelsesområde. Vi venter på et senere tidspunkt at få andre grupper med ind. Jeg har forstået på lovforslaget og bemærkningerne og ministerens fremsættelse, at åndssvageforsorgens personale skulle være blandt dem, som ligger nærmest for. Man har peget på, at der også er muligheder for børneforsorgen, men det ligger lidt vanskeligere på grund af den uensartethed, som hersker inden for dette område. Der findes imidlertid en lang række andre områder, som ministeren må have i tankerne, når man går videre her. Der er i løbet af de seneste år gennemført ikke så få love her i tinget, hvorefter man har ansat personale, som ikke havde valgfrihed imellem tjenestemandsansættelse og overenskomst- eller

[Erik Hansen (Ålborg amt).]

kontraktansættelse, men hvor man ved lovteksten har fastsat, at nyansatte skulle ansættes på overenskomst eller kontrakt. Det må ligge imellem linjerne i lovforslaget her, at der nu åbnes mulighed for, at grupper, som i dag er holdt udenfor, som ikke har haft valgmulighed, da de blev ansat i det offentlige tjeneste, på ny må få denne valgmulighed.

Jeg har ikke mange bemærkninger at knytte til spørgsmålet om pension, men vil dog gerne sige, at jeg tror, denne sammen-smeltning er rigtig. Jeg har forstået ministerens bemærkninger om dette afsnit derhen, at det ikke forhindrer en senere revision af vores pensionsordning her i landet — og her tænker jeg ikke specielt på pensionsordningerne inden for statens område, men på en pensionsordning, som omfatter alle kredse i befolkningen uanset erhverv og uanset organisationsforhold.

De økonomiske konsekvenser, som følger af lovforslag som disse, er ikke i første omgang særlig overvældende. De holdes inden for 3 pct.s grænsen, og de 3 pct. kan ikke overstiges i dette år. Den tilbageholdenhed, som tjenestemandorganisationerne her har lagt for dagen, vil jeg gerne være med til at udtale min påskønnelse af. Jeg tror, det er rimeligt, at den indkomstpølitik, vi fører, også udstrækkes til at omfatte tjenestemandene.

Sammen med lovforslaget følger dels et lovforslag, som er fremsat af undervisningsministeren, dels et lovforslag, som er fremsat af kirkeministeren. Begge disse konsekvenslovforslag indeholder jo problemer, som må drøftes i udvalget på linje med de andre. Jeg var indledningsvis inde på, at der var problemer med indplaceringen på forskellige områder. Jeg vil gerne nævne i forbindelse med disse to lovforslag, at der bl. a. er indplaceringsproblemer inden for folkeskolen, hvor der er et stort indplaceringsproblem for forskolelærerinderne, og at der for kirkeministerens område er et indplaceringsproblem for visse præster.

Jeg vil gerne på det radikale venstres vegne anbefale de 3 lovforslag til en villig udvalgsbehandling og sige, at tidspunktet nu er så fremskredet, at vi må have et hurtigt udvalgsarbejde i gang; men det må ikke på grund af tidspresset blive et ud-

valgsarbejde, som ikke går i dybden. Her er ting, der skal kigges meget nøje på, ting af ret vidtrækkende karakter, og vi skylder de grupper, som ansættes efter denne lovgivning, at arbejde energisk med problemerne.

Morten Lange: Det er et særdeles fromt folketing, vi har med at gøre i denne samling. Forleden sluttede vi forlig Valborgsnat eller 1. majs morgen og vedtog en lov store bededag, og de lovforslag, vi her har med at gøre, er tegn på den samme fromhed, idet tjenestemandskommissionen sluttede forlig om betænkningen skærtorsdag morgen. Man må nok sige, at vi går tæt ind på de forskellige højtidsdage i vort arbejde. Jeg er ked af at bemærke det, for det svarer nok i virkeligheden til, hvad vi har sagt adskillige gange før, nemlig at vor arbejdsbyrde i dette år er lovlig stor. Naturligvis kan vi være villige til at arbejde både søndag og søgn, og det er vi også, men det er ikke gavnligt for lovgivningsarbejdet, at vi i den grad skal presses.

Her har det altså drejet sig om, at tjenestemandskommissionens betænkning skulle være færdig til forelæggelse i denne samling, til søsætning på trods af problemernes meget store vægt; det skulle presses igennem, og når jeg som medlem af kommissionen har skrevet under på betænkningen, var det, fordi jeg simpelt hen ikke kunne se, at vi, hvis vi skulle have en reform igennem, kunne bruge mere tid på det. Vi måtte acceptere i hovedsagen, hvad vore embedsmænd efter kommissionens direktiver kom frem til.

Resultatet er meget langt fra, hvad jeg kunne have ønsket mig — men det, jeg kunne have ønsket mig, er formodentlig noget, som folketinget ikke ville være i stand til at skaffe, selv om viljen forelå, for vi må være klar over, at det, vi skal løse, er en særdeles bunden opgave. Der er dels tale om noget, som mange vil betragte som velerhvervede rettigheder, og det kunne vi naturligvis se stort på, hvis vi ville, dels er der tale om, at staten i virkeligheden, hvad angår sine lønninger, må tage et afgørende hensyn til, hvad det private erhvervsliv byder. Det er det private erhvervsliv, der fastsætter lønniveauet i Danmark, og hvis folketinget ville finde på at fastsætte et andet, hvad der var al god grund til, ville

[Morten Lango.]

vi hurtigt opdage, at det pulserende liv ville rydde en række statstjenester for personale; staten er simpelt hen nødt til at have lønninger, der kan konkurrere med tilsvarende områder på det private erhvervsmarked.

Men der er visse hovedtræk, som jeg mener der må lægges vægt på, for staten bør naturligvis ikke uden nogen som helst vilje og målsætning lade det private erhverv være lønførende og lønfastlæggende. Jeg lægger væsentlig vægt på, at staten på lavtlønsområdet er det, som med et finere udtryk kaldes lønfører, og jeg har ved behandlingen af disse forslag bemærket mig, at det, som hele tiden — i hvert fald i de sidste temmelig mange år og særlig typisk siden 1963 — har været tilfældet i provinsen, nemlig at staten var lønfører på lavtlønsområdet, nu ved en ellers på mange måder ubehagelig og ikke særlig heldig stedtillægsordning også er ved at være nogenlunde på gled i København. Det forekommer mig at være en af de væsentligste dele af den lønpolitik, staten bør føre, at konstituere sig som lønfører på lavtlønsområdet. Jeg kunne ønske dette førerskab endnu tydeligere fremhævet, men jeg indrømmer, at det er et af de steder, hvor et selv beskedent førerskab er forholdsvist dyrt. Det skal dog ikke hindre, at mit parti er tilhænger af, at statens stilling som lønfører på lavtlønsområdet yderligere konsolideres dels igennem visse af bestemmelserne i denne lovgivning, dels ved sådanne bestemmelser, som vi forhåbentlig snart kommer til at tage fat på, når vi igen skal til at regulere på tjenstemandsområdet.

Jeg fremsætter disse bemærkninger for at understrege, at min tilslutning til hele komplekset naturligvis er bestemt af opgavens bundne karakter og ikke udtryk for, at vi her har et ideelt lønsystem, som jeg glæder mig over.

Der er et andet problem, som har voldt mig ret store vanskeligheder under kommissionsarbejdet, og det er spørgsmålet om

de højere lønninger i staten. Jeg er ikke i tvivl om, at hvis vi ser på de virkelige toplønninger i industri og erhvervsliv, er det private erhverv så langt lønførende. Der udbetales på de store poster i industrien lønninger af en type, som ingen lønningsminister ville komme levende fra at udbetale, og det er da kun godt, at vi presser en del af dem tilbage i statskassen ved en progressiv beskatning. Men alligevel er spørgsmålet om toppen af statens lønniveau på flere måder betænkeligt. Vi må blot erkende — for i lønpolitik bliver man nødt til at være en eller anden slags realist — at selv om vi har fromme ønsker om at regulere statens toplønninger noget nedad og holde igen på dem, har i realiteten organisationerne sprængt lønrammen ved deres overenskomstmæssige fastsættelse af lønninger, sådan at udviklingen er løbet fra tjenstemandsloven og man har befundet sig i den situation, at man enten har måttet erkende dette eller også én gang til lave en tjenstemandslov, som ikke havde nogen som helst jordforbindelse på de pågældende områder. Jeg skal senere komme tilbage til spørgsmålet, for det er af væsentlig betydning at få at vide, om jordforbindelsen er etableret eller ikke; det er nemlig ganske uklart for kommissionen, for hvis noget menneske under kommissionsarbejdet ganske forsigtigt mumlede ordet overenskomstansættelse, rangerede det blandt arvesyndens mest alvorlige paragraffer.

Jeg er altså bekymret over det store spring, der findes i lønningerne i den offentlige sektor; men jeg er lige så klar over, at vi her står over for et område, hvor det er den private sektor, der i hovedsagen er lønførende, og dermed har staten jo fået stillet en ret håbløs opgave.

Spørgsmålet om stedtillæggene har været meget diskuteret. Det er naturligvis klart, at det her igen er det private lønmarked, som volder os vanskeligheder, idet forskellene på lønningerne i hovedstaden ned til de større provinsbyer og igen ned til de mindre provinsbyer er ganske overordentlig

[Morten Lange.]

stor. Jeg forstår ikke, at LO, som dog skulle være en magtfaktor i Danmark, finder sig i lønspring af denne størrelse. Hvis man sammenligner lønningerne i Marstal og København, er man ikke i tvivl om, at der på LO-området er sådanne distancer, at de intet har at gøre med leveomkostningsforskellen. Jeg håber, at man i Landsorganisationen og i andre organisationer på det private marked vil forstå, at det er en helt uholdbar situation, der her findes. Så længe den findes, kan staten ikke ignorere den uden simpelt hen at komme til at stå uden mandskab i visse af de områder, hvor der ellers lønnes højt — og det er jo det, stedtillæggene skal afbøde. Jeg ville være lykkelig, hvis man kunne komme med en statistik, der noget klarere påviste, at det ikke blot var det private lønmarkeds spring, man fulgte med ca. halvdelen, men at det også reelt var udtryk for en leveomkostningsforskel, der var tale om. Jeg tror, der findes en sådan, men dens størrelse ved vi for lidt om, og den undersøgelse må naturligvis fremskyndes.

Der er et andet område, som hører med på tillægsfronten, og det er spørgsmålet om de såkaldte ben. Hr. Langkilde fandt ud af en ny form for stolearkitektur, idet han talte om stole eller stillinger, der var polstrede med ben; det er en meget særlig form for polstring. Men under alle omstændigheder: hvilke metaforer vi end anvender, er disse særlige honorarer til tjenestemænd for at gøre deres arbejde naturligvis en uting. De er upopulære i befolkningen, de er i al almindelighed kompromitterende for tjenestemandstanden som sådan, de er et vældigt foder for de større eller mindre hunde i den såkaldte boulevardpresse, og det er på høje tid, at vi virkelig får likvideret disse særhonorarer for tjenester, som tjenestemændene gør i kraft af, at de er tjenestemænd. Det er en af de ting, vi i kommissionen har fået klare løfter om, og jeg misunder ikke hr. ministeren i hans jagt på benene; men vi skal opmuntre ham, for det er en betingelse for skærtorsdagsforliget, at disse ben skal udryddes og med omhu, med nidkærlighed, som det hedder i tjenestemandssproget; jeg håber, ministeren vil være mere end nidkær.

Jeg skal ikke sige meget om pensionsom-

råderne. Det skyldes dels, at jeg bliver apatisk, hver gang nogen siger pension; jeg ved godt, at det er min fejl, for det skulle man interessere sig levende for, tjenestemandspensionerne er som bekendt meget velerhvervede rettigheder o.s.v. Jeg skal blot sige så meget, at det pensionssystem, man her stiler efter, ville jeg med stor glæde se gennemført for samtlige lønmodtagere i Danmark med lidt tillem্পninger. Jeg synes, at tjenestemandspensionsstrukturen i hovedsagen er fornuftig. Jeg synes blot, man skal slå fast med femtommersøm, at nu sørger vi for ved lov at fastlægge, at tjenestemændene ikke får folkepension. Ganske vist laver vi nogle hundekunster, sådan at noget af deres pension hedder folkepension, men det er absolut hundekunster; det har intet som helst at gøre med sagens realitet — det er den slags ting, man laver, for sådan skal det altså være. Jeg synes, det er meget pænt af tjenestemændene, at de således er gået ind på en tanke om, at folkepensionen skulle de ikke have del i.

Der er mange andre problemer, vi står over for. Et af de mest afgørende, hvor lønningsministeren nu må komme os til hjælp, er det spørgsmål, hvorledes det ud i fremtiden ligger med de såkaldte overenskomstansættelser. Som jeg sagde før, har vi ikke måttet snakke om dem i kommissionen; men så må vi vel nu her — der er jo en betydelig talefrihed i det høje ting, og sagen er naturligvis relevant. Det er afgørende for dette ting at vide, om det lønssystem, vi nu opbygger, skal være typisk og hovedprincippet på statens område, eller om det bare skal være en tom skal, som vi sætter op for, hvordan det burde være, hvorefter vi i øvrigt slutter nogle kontrakter og aftaler om, at det skal være helt anderledes. Man kan jo også lave andre principper. Man kan lave principper for, at det er ønskeligt, at staten har flere forskellige ansættelsesformer, men så har vi i virkeligheden lavet et dårligt arbejde, for så var det, tjenestemandskommissionen skulle have beskæftiget sig med, kort sagt at lave et oplæg til, hvorledes statens lønssystemer skal være. Jeg går ud fra, at ministeren har den underfundige mening, at han med denne lov mere eller mindre har skudt grunden væk under overenskomstansættelserne. Han har ikke sagt det offentligt, så vidt jeg har hørt, men hvis det er

[Morten Lange.]

meningen, er det overordentlig letsindigt, at disse forhandlinger er ført, uden at disse store grupper af offentligt ansatte har været draget ind i forhandlingerne; sådan plejer man ikke at føre forhandlinger, sådan kan man naturligvis gøre det, men det er ikke sikkert, det er klogt — og ministre skal helst være kloge, det er i hvert fald en fordel for deres embedsførelse.

Der er nogle grænseområder tilbage, forsorgspersonale o. lign. Jeg skal her blot udtrykke håbet om, at disse kategorier af offentligt ansatte må få en god behandling under det videre forløb. Det er områder, som i højeste grad behøver en lønmæssig, skal vi sige inspiration for at trække de bedst mulige kræfter til sig, men hvor lønningerne hidtil har ligget på et sådant plan, at de ærlig talt ikke har været så forfærdelig attraktive.

Jeg skal endelig komme med nogle få bemærkninger om lovforslaget om de kirkelige lønninger. Jeg sagde før, at det var et meget fromt folketing; jeg bemærker, at kun en enkelt ordfører har været så from, at han også tog væsentlig højde for den kirkelige lovgivning. For mit eget vedkommende skal jeg sige, at her er tale om en forenkling af lønsystemet og det er selvfølgelig en forbedring, som vi må glæde os over; men jeg anser stadig denne lovgivning for i sit princip at være grundlovsstridig. Den pålægger skatteyderne, hvad enten de er troende, organiserede vantro eller tror på noget helt andet, at give deres bidrag til folkekirken. Jeg indrømmer dog, at grundloven selv har gjort sin overholdelse temmelig umulig, for der står et andet sted, at folkekirken som sådan skal understøttes af staten, og det kan være lidt svært at gøre begge dele på én gang.

Jeg forbeholder mig ret til under behandlingen af dette lovforslag at komme med sådanne ændringsforslag, som vil gøre det mere overensstemmende med det sigte, grundloven har, og jeg synes, det er blevet gjort væsentlig nemmere på grund af den forenkling, lovforslagets tekst er udtryk for. Jeg skal altså blot med det samme anmelde, at jeg anser en 60 pct.s dækning af lønningsudgifterne i folkekirken for at være en helt urimelig ordning, som folke-

tinget i virkeligheden for længst burde have skilt sig af med på passende vis.

Jeg forventer, at vi i udvalget ligesom i kommissionen får besøg af et væld af deputationer og enkeltpersoner, som kommer og vil påstå, at den klassificering, der foreligger i deres særlige tilfælde, er urimelig. Jeg er ikke i tvivl om, at sådan cirka alle, der møder frem, har en eller anden slags ret, og de vil naturligvis også med rimelighed kunne lægge deres krav frem for folketingsudvalget. Jeg er heller ikke i tvivl om, at vi, hvis vi havde haft yderligere tid, burde og kunne være kommet langt længere med en fornuftig og rimelig og ægte klassificering af tjenestemandstillingerne. Jeg konstaterer ligesom hr. Ivar Nørgaard, at der på visse områder er sket nærmest en forringelse. Jeg skal for mit eget beskedne professorområde sige, at dér havde vi i sin tid en svag opsplitelse; her er nu de sidste rester ædt, så professorerne er blevet en enhedsgruppe; det er selvfølgelig hyggeligt, men det er ikke den opsplitning, man havde stillet i udsigt, og som man altså heller ikke her har nået.

Jeg tror, der vil komme mange rimelige klager, men én ting må man gøre sig klar: der er blevet sagt, at nu skal vi lave et grundigt udvalgsarbejde. Lad os dog se realistisk på sagen, som den er. Skal disse love have gyldighed fra den 1. juli, kan vi lave et nødtørftigt, og jeg vil næsten sige sjusket udvalgsarbejde. Dette er ingen anke mod udvalgets udmærkede formand, som strider og slæber for at holde sammen på tingene; det skyldes simpelt hen, at der med en telefonbog som den, vi har fået forelagt som den tredje betænkning fra tjenestemandskommissionen, ikke på nogen måde kan laves et udtømmende, grundigt, omhyggeligt — hvilke superlativer man nu kan finde på — udvalgsarbejde i den tid, der er os til rådighed. Tjenestemændene må bære over med folketinget; alle de mange fejltagelser i kommissionens arbejde, som vi ikke kunne klare skærtorsdag morgen, klarer vi såmænd heller ikke inden grundlovsdag og heller ikke i ugen efter. Det er de hårde vilkår, og folketinget må bede tjenestemændene om at vise den overbærenhed, som hører til vores, skal vi sige lidt sjuskede fremfærd.

Kjær Rasmussen: Vore bemærkninger ved disse forslags første behandling skal blive meget principielle. Vi har allerede i en særudtalelse i tredje delbetænkning givet udtryk for vor holdning til lønafsnittet, og jeg kunne nøjes med at henvise til denne særudtalelse, men vil dog uddybe den en smule herfra.

Vi har allerførst måttet gøre os klart, at vi lever i et kapitalistisk samfund, hvor uligheden er et væsentligt element. Ja, den økonomiske ulighed anses ligefrem for at være den ansporing, mennesket må have for overhovedet at gide gøre dagens gerning. Vi tror ikke, at mennesket sådan uden videre er så asocialt indrettet; men naturligvis under de rigtige samfundsmæssige betingelser — og det vil altså sige privatkapitalistiske betingelser — så kan mennesket påføres en sådan asocial holdning, men det er nok værd at bemærke sig, at det er et spørgsmål om påvirkning fra det samfundssystem, som mennesket lever i.

Der er ingen grund til ved dette lovforslags første behandling at komme ind på ulighedens sociale følgevirkninger, dem taler vi meget om ved andre lejligheder. Derimod er det vigtigt for os at få sagt, hvorfor vi har ment at måtte afgive en særudtalelse. Det har hele tiden stået klart, at kommissionens væsentligste opgave var at finde ud af, hvordan staten bedst muligt kunne sættes i stand til at konkurrere med det private arbejdsmarked, kort sagt hvordan staten i fremtiden kunne få sit rekrutteringsproblem ryddet af vejen. Kommissionen har altså arbejdet ud fra nogle givne forudsætninger, eller sagt på en anden måde: vi har nu engang det samfundssystem, vi har, og så må staten indrette sig efter dette på det lønmæssige område. Nu kunne det naturligvis aldrig falde os ind at benægte tilstedeværelsen af et privatkapitalistisk system i Danmark, men det kan i høj grad falde os ind at nægte at arbejde ud fra de præmisser, som dette system stiller op. Dette ville jo allerede være en halv accept af samfundssystemet, og en sådan halv accept mener vi er direkte kompromitterende for et venstreorienteret parti — i hvert fald for et parti, som gerne vil vise sin venstreorientering i handling. Som man herefter vil kunne forstå, kan vi naturligvis ikke være med til at producere et spejl-

billede af lønforskellene i et samfundssystem, hvis målsætning vi ikke deler.

Efter disse mere generelle betragtninger et par ord om i hvert fald en enkelt oplagt skævhed i tjenestemandsureformen. Det her foreliggende forslag bevirker, at en lang række tjenestemandsgupper kommer i klemme. Som jeg allerede har sagt, er dette forslag et spejlbillede af lønforskellene på det private arbejdsmarked, idet nogle tjenestemandsgupper sammenlignes med LO-arbejdernes lønniveau, mens andre — og det vil jo sige de højest lønnede — sammenlignes med tekniker- og akademikergrupper på det private arbejdsmarked plus de kontraktansatte inden for den offentlige administration, naturligvis. Vi er alvorligt bange for, at i hvert fald den første gruppe kan gå hen og blive sorteper, idet den, som for øvrigt alle tjenestemænd, bindes af et aftalesystem, som ensidigt giver arbejdsgiveren ret til at fastsætte lønnen, dersom enighed ikke opnås ved forhandling. De tjenestemænd, som sammenlignes med LO-arbejdergruppen rent lønmæssigt, må altså ikke alene finde sig i en lav aflønning, de må også finde sig i, at arbejdsgiveren ensidigt kan fastsætte deres lønninger. Det her foreliggende lovforslag har i særdeles høj grad aktualiseret hele spørgsmålet omkring aktionsretten.

Det ville være meget forkert af mig at sige, at vi er imod alle dele af den reform, som man nu er ved at køre igennem; det er vi naturligvis ikke. Vi synes, det er rimeligt, at begyndelseslønningerne hæves, men jeg vil præcisere, at det er selve reformens målsætning, vi er imod, det, der giver sig udtryk i, at nogle skal tjene 150.000 kr. om året, medens andre må nøjes med 25.000 kr. årligt.

Jeg skal ikke ved denne førstebehandling begynde en dybdeboring, kun sige afsluttende, at det allervæsentligste for os har været at påpege, at det her foreliggende forslag afspejler forholdene i et samfundssystem, hvis indretning vi — som før sagt — ikke kan acceptere.

Hanne Reintoft: Vi står her med en reform, der er godkendt af de store organisationer, og man kan vel også nok se de fremskridt, der har medført disse organisationers accept. Alligevel kan det ikke — og det har

[Hanne Reintoft.]

der jo også været enighed om nogenlunde bredt her i dag — betragtes som en tilbunds gående ændring til det bedre i hele tjenestemandssystemet og problematikken heromkring. Det står vel også klart, at selv om hovedorganisationerne har kunnet give forslaget deres blå stempel, så er der mange mindre grupper, der ikke mener, at de har haft tilstrækkelig forhandlingsret, at de er blevet hørt tilstrækkeligt; jeg kunne nævne flere, f. eks. landpostbudene, og vi har jo også set lokomotivførernes utilfredshed tydeligt manifesteret.

Der har i forbindelse med hele den samlede nye tjenestemandsløvgivning været talt og talt om smidiggørelse. Visse mål er vel også nået, men fordelene herved tilfalder stort set de bedst lønnede, og man må i meget høj grad beklage, at vi ser forslag til nye lønrammer for tjenestemænd, hvor man i lighed med det private arbejdsmarked præsterer et lavtlønsniveau, som er fuldstændig uacceptabelt. Alene af den grund kan man måske alligevel undre sig over, at organisationerne har accepteret. En grundløn på begyndelsestrin omkring 15.000 kr. er fuldstændig urimelig, og slutlønnen på dette løntrin oppe omkring 18.000 kr. er lige så uantagelig. De højeste tjenestemandslønninger er mere end 6 gange så store.

Man har argumenteret så meget for, at man skulle kunne klare sig i konkurrencen med det private arbejdsmarked. Det må da også understreges, at man meget loyalt ikke har vovet sig ud i nogen overbudspolitik over for det private arbejdsmarked. Man har ikke på nogen måde vovet sig ud i noget, der kunne genere det private arbejdsmarkeds lave lønninger. Med hensyn til underbetaling ligger man fuldstændig på linje.

For de store stillingers vedkommende har man derimod ment at måtte hæve lønningerne, og de er blevet hævet ganske anseligt. Jeg havde mindre mod dette, hvis man ikke havde fortsat sin traditionelle lavtløspolitik over for den store gruppe af tjenestemænd på de første løntrin.

Endelig er der et område, hvor det slet ikke er lykkedes at få det hele til at stemme med det private arbejdsmarked. Det gælder mange af mellem lønningerne. Hvis man f. eks. sammenligner med, hvad repræsentanter og konsulenter og mange forskellige

stillinger ude på det private arbejdsmarked får, og så ser, hvad mennesker med en 2-, 3-, 4-årig uddannelse placeres i inden for statens tjeneste, så vil man se, at de på ingen måde er placeret som folk på det private arbejdsmarked.

For nogle grupper vedkommende er det særlig grelt, og jeg vil gerne lige her — nu der er talt så meget om andre grupper — selv om det måske egentlig hørte til under anden behandling, nævne et par enkelte grupper, fordi jeg meget indtrængende vil opfordre til, at man beskæftiger sig med det i udvalget.

Jeg ved overhovedet ikke, hvad man har tænkt på, da man indplacerede sygeplejerskerne. Det er mennesker med stort ansvar og fin uddannelse. Jeg tror, man har anbragt førsteassistenterne på 9. løntrin, medens andre med tilsvarende uddannelseslængde ligger mellem 12. og 14. løntrin, uden at det i sig selv er imponerende. Det virker helt komisk, at netop vi, der i den grad mangler sygeplejersker, laver en lønordning, hvor lønnen netop i de år, hvor de i forvejen af andre ting er fristet til at ophøre i faget, er så ringe, at det yderligere må motivere til ikke at gå i arbejde. Det turde siges hverken at være rimeligt eller vel gennemtænkt, og jeg håber, at det er det, hr. Morten Lange mener med sjusk, og det er det, man mener man kan nå at rette.

Det samme gælder også andre grupper, f. eks. sundhedsplejerskerne, hvor vi her i forrige folketingssamling opleftede et fælles ramaskrig over, hvor svært det var at få fat i sundhedsplejersker, for nu at byde dem så dårlige lønvilkår, at vi ved, at rekrutteringen fortsat bliver umulig.

Man har heller ikke i tilstrækkeligt omfang haft opmærksomheden henvendt på de stillinger, der omfatter voksenundervisning, en arbejdsform, der er krævende og forudsætter, at den pågældende stadig øger sin viden ved selvstudier. Vi ved jo, at en stor del af de unge også med mellemuddannelser, der uddannes i dag, kommer til at beskæftige sig med voksenundervisning.

Problemerne om to ansættelsesformer inden for staten, nemlig tjenestemandsansættelse og overenskomstansættelse, er heller ikke løst ved denne reform. Det giver uheldige forhold og tit et dårligt arbejdsklima, og endnu ringere stillet er stadig den

[Hanne Reintoft.]

gruppe uden for akademikernes kreds, der af den ene eller den anden grund ikke kan tjenestemandsansættes eller overenskomstansættes, men må klamre sig til tjenestemandsløvens regler uden at have dens sikkerhed.

Man hævder, og man har jo gjort en del ud af det i pressen, at nu skulle man kunne komme de forskellige ekstrairndtægter til livs. Jeg har hele tiden været i tvivl om det og kunne også forstå på hr. Ivar Nørgaards tale i dag, at man vel egentlig ikke er i stand til at komme dem til livs uden ved en stadig øgen af de højeste lønninger.

Jeg vil også gerne understrege, at man i første del af ændringen i tjenestemandsløven faktisk lettede adgangen til at have ben i det private erhvervsliv, idet man kastede et tågeslør over indberetningspligten for bierhverv uden for statens tjeneste. Det var bestemmelser, der igen var udformet sådan, at de, der var ansat i de højeste stillinger, havde bedst muligheder for at udnytte adgangen til at have beskæftigelse i det private erhvervsliv. Det vil altså sige, at man kan begrænse ekstrairndtægterne for dem, der koncentrerer sig om statstjenesten, hvad jeg er enig i man skal gøre, men samtidig lemper man for dem, der foretrækker at supplere deres beskæftigelse uden for statens tjeneste. Jeg synes, det er svært at se den højere logik i det.

En rimelig løn fra høj til lav og så ingen ben, hverken i statens tjeneste eller — og allermindst — på det private arbejdsmarked, var nok den rigtige løsning, men jeg tvivler på interessen for at gennemføre den.

Jeg vil måske lige her sige til hr. Kjær Rasmussen, at jeg er da enig med ham, som jeg selv sagde i min indledning, med hensyn til den helt urimelige forskel, der er mellem lønningerne. Det kan bare ikke nytte noget hele tiden at stå og snakke om samfundet, som det er, og ligesom beskæftige sig med ligemageri, for i det samfund, vi nu engang har, kan vi lige så godt arbejde ud fra det, at arbejdskraften er en vare, der bliver betalt efter sin værdi. Det kommer vi ikke til livs, så længe vi har det sådan. Det er ikke løst bare med at stå og sige, vi alle skal være lige.

Tilfredshed med lønforhandlingsformerne kan der heller ikke siges at være. Magister-

foreningen gør f. eks. opmærksom på, at der i fremtiden, hvis der ikke kan opnås enighed om lønændringer, stadig ikke er regler for parternes forhandlinger, der vil kunne hindre, at man uden videre, som det ofte før er sket, afgør sagen i lønningsrådet. Det indebærer, at tjenestemændene faktisk når som helst kan miste de fordele, som de nu har indhentet, og det er fordele, man har måttet vente meget længe på.

Bestemmelsen om, at man kun skal have 3 pct.s forhøjelse nu og resten senere, er blevet rost her som fornuftig indkomstpølitik. Jeg ved godt, at man her vil henvise til det private arbejdsmarkeds alt for dårlige overenskomst i foråret. Jeg er ikke meget for den slags overenskomstpølitik i det hele taget og må gøre opmærksom på, at tjenestemændene jo burde have haft deres reform gennemført allerede sidste år og allerede i hele det år, der er gået, have haft tilsvarende forbedringer.

Alt i alt må man sige, at der i forslaget er forbedringer, forbedringer, der meget ensidigt kommer de højestlønnede til gode. Problemerne er ikke løst i tilstrækkeligt omfang, og jeg kan forstå, man heller ikke mener, at man kan løse dem i udvalget. Jeg kan slet ikke forstå det med tidnøden. Man har været årevis om at komme frem til dette lovforslag. Alt i alt må man altså konstatere, at organisationerne har ment at måtte bøje sig for de forbedringer, der forelå, og samtidig må vi konstatere, at det som sædvanlig går ud over de fleste, nemlig dem, der er placeret i de lave løntrin, medens man forstår, at der hos visse tjenestemænd i de højeste stillinger er begejstring, fordi de virkelig får del i de forbedringer, der skulle have været for de mange.

Johan Nielsen: Grunden til, at jeg har taget ordet i dag, er, at der er kommet adskillige henvendelser fra yngre præster om indplaceringen i den nye tjenestemandsløve. Jeg kan med en vis ret gøre det, fordi jeg står som præst på højeste lønningstrin, og ingen kan beskyldes mig for at tale min egen sag. Men jeg ved godt, at der er nogen, som siger: hvorfor skal han nu tale præsternes sag? Jeg ved godt, at der er mange her i det høje trin, som mener, at folkekirken burde likvideres. Principielt er jeg tilhænger af adskillelse mellem stat og kirke, men som god

[Johan Nielsen.]

socialdemokrat mener jeg, at det burde gøres på en mere værdig måde end ved at sulte de yngre præster ihjel.

Vi har i øjeblikket præstenød i Danmark, det ved jeg alt om. Jeg er præst i et københavnsk sogn, hvor jeg har op til 5-6 kirkelige handlinger om dagen. Uden at komme ind på min 1. maj-tale kan jeg understrege, at jeg 1. maj havde 5 bisættelser og begravelser, og det turde ethvert normalt menneske kunne forstå er for meget for ét menneske at præstere. Derfor er det nærliggende at tro, at hvis man placerer præsterne dårligere end de andre akademikere i den nye lønningslov, så vil man gøre det vanskeligere for tilgangen af præster i folkekirken.

Nu ved jeg godt, at der er nogle, der vil tale om idealisme, der er nogle, der vil sige, at når man bliver præst, så er det, fordi man er idealist. Det kniber for mig at gå ind på denne tale. Jeg har aldrig nogen sinde i mit liv mødt idealister — heller ikke siden jeg blev medlem af dette høje ting.

Jeg skal indrømme, at jeg ikke helt ved, hvad jeg taler om i øjeblikket; jeg er ikke helt klar over i øjeblikket, om præsterne er så dårligt lønningmæssigt stillet, som de siger at de er, og derfor er jeg en lille smule ked af det, fordi min far lærte mig, da jeg var barn derhjemme, at man skulle aldrig tale om de ting, som man ikke vidste besked om. Jeg skal indrømme, at siden jeg er blevet medlem af dette høje ting, har jeg slækket en del på disse krav. Men jeg vil alligevel henstille til dem, som har med dette lovforslag at gøre, at de skal undersøge, om det er rigtigt, at teologerne er dårligere placeret end de andre akademikere. Hvis de er det, så vil man give kirken et grundskud i en tid, hvor tilgangen af præster er dårligere, end den har været før.

Der er også en anden grund til, at jeg tager ordet nu, og det vedrører de andre kirkelige funktionærer. Jeg husker, at da jeg gik inde på universitetet, så lærte jeg, at for små hundrede år siden var det sådan, at de, som ikke havde så godt råd, betalte mindre for en kirkelig handling end dem, der havde godt råd. Det vil sige, at når man havde en begravelse, så kostede en jord-påkastelse mindre, hvis man brugte muldjord, end hvis man brugte fint sand, og det er rigtigt.

Nu ved jeg ikke, om dette høje ting ved og er opmærksom på, at der finder noget lignende sted i dag. Må jeg få lov at nævne et par eksempler:

Der sad en lille, gammel kone inde hos mig forleden dag. Hendes mand var død, og han skulle begravnes, og hun ville gerne have, at vi sang „Kun en dag, et øjeblik ad gangen“. Hun havde lært den sang at kende igennem radioen, og jeg syntes, at det burde hun jo have lov til, men som sognepræst måtte jeg meddele hende, at hvis den skulle synges, så skulle hun betale ca. 60 kr. ekstra. Det kunne hun ikke forstå. Hun havde altid betalt sin skat, hun var medlem af folkekirken. Hvorfor skulle hun betale ekstra for at få sunget en sang, som hun kunne lide, når hendes mand var død? Det var sportelordningen i den danske kirke, der forlangte det.

Et andet eksempel: i lørdags efter mine bryllupper i kirken såd der et brudepar, som skulle aftale bryllup senere hen med mig. Brudgommen siger til mig: „Den, som de spillede dér, den kunne jeg godt lide, må jeg godt få den, når vi skal giftes“? Jeg sagde: „Det må De gerne, men det var brudemarchen, og den skal de betale 63 kr. og 87 øre ekstra for.“ Hæng mig ikke op, hvis jeg husker forkert, men det var noget i den retning. Så stirrede han på mig. Han var specialarbejder og tillidsmand på sin arbejdsplads. Må jeg få lov at citere, hvad han sagde?

Formanden: Vær så god!

Johan Nielsen: Han sagde: „Det var da satans til timeløn.“

Ja men er det os værdigt i et demokratisk samfund? Kan vi ikke lave en lovgivning sådan, at alle og enhver kan bruge deres kirke uden at skulle betale ekstra? Og her står jeg i den heldige situation, at jeg behøver ikke kalde mig for Land og Folk, jeg kan bevise, at 97 pct. af den danske befolkning benytter denne kirke. Kan vi ikke tage hensyn til det, når vi laver denne lov?

Formanden: Når jeg giver lov til citat, må jeg selvfølgelig også stå ved det.

Kurt Brauer: Jeg er gået på talerstolen for over for tingets medlemmer og mini-

[Kurt Brauer.]
 strene at ventilere en idé til senere opføl-
 gning. Det foreliggende lovforslag er vel
 udtryk for en balanceakt, og jeg drømmer
 ikke om at puffe til denne balance med den
 idé, jeg har fået, men har fundet, at det
 må være rigtigst at præsentere den her.

Det drejer sig om politiets lønninger,
 som jeg vil foreslå at man inden alt for
 mange år lader undergå en meget, meget
 kraftig forøgelse. Jeg har hørt påstået, at
 vort politi skal bestå af mennesker, der
 repræsenterer et gennemsnit af den danske
 befolkning, og at dette er tilfældet i dag.
 Det er muligt; jeg kan i hvert fald ikke
 bestride, at de ansatte i politiet udgør et
 sådant gennemsnit i dag, men jeg må på
 det bestemteste vende mig imod, at det
 bør være sådan. Det er min faste over-
 bevisning, at de borgere, vi udser til at
 være politi for os andre, bør repræsentere
 det ypperste, som det danske folk kan
 præstere.

Der var engang i de frygtelige arbejds-
 løshedsår, da en stilling som tjenestemand i
 politiet havde sådanne tillokkelser i sam-
 menligning med det alternativ, som det
 øvrige samfund bød på, at man virkelig
 kunne udtage meget højt kvalificerede
 mennesker til dette uhyre vigtige arbejde.
 En politibetjent bør være bedre udrustet
 med psykologisk sans, med intelligens og
 med mange andre dyder end flertallet af de
 samfundsborgere, som han er sat til at
 betjene. Jeg tror ikke, jeg tør ikke håbe,
 at vi kan nå dette ideelle mål uden den af
 mig foreslåede drastiske forøgelse af alle
 ansattes lønninger. Jeg taler altså ikke her
 om 1-kroner eller 2-kroner i timen. Jeg taler
 om fordoblinger eller tredoblinger af poli-
 tiets lønninger, og det er hele vejen igen-
 nem.

Det er rigtigst, at der er andre grupper,
 hvor man kunne anlægge lignende betrag-
 ninger med nogen ret, men det forekommer
 mig, at for ingen gruppe er det så vigtigt
 for samfundet som for den gruppe, hvis
 sag jeg taler her. Hvis der i dag er 10
 ansøgere til en stilling i politiet, så bør
 der være 10 gange 10.

Disse folkets tjenere, som politiet jo er,
 kommer i kontakt med folk, som af en eller
 anden grund er trådt uden for de regler,

som vi her i tinget har sat for borgernes
 omgang med hinanden, men de kommer også
 i kontakt med folk, som kun kan formodes
 at have begået en sådan overtrædelse, og
 det er just her, at der træder meget føl-
 somme psykologiske mekanismer i funk-
 tion, både hos de implicerede og hos uden-
 forstående iagttagere, og jeg finder det af
 stor vigtighed, at folkets tjenere, som jeg
 kalder politiet, virkelig er i stand til at
 bedømme og skelne og foretage de rele-
 vante skøn i enhver situation, de måtte
 komme ud for, eller i hvert fald i en meget
 stor procentdel af de skønssituationer, som
 en politibetjent må komme til at befinde
 sig i.

Lad mig endnu en gang slå fast, at det
 må være noget at arbejde for — og hermed
 er altså ideen ventileret til senere brug —
 at vi bliver sat i stand til på grundlag af et
 overvældende ansøgerantal at udvalgte vir-
 kelig fortræffelige danskere til at være
 demokratiets vogtere.

Vestergaard Poulsen: Det er ikke min
 hensigt at konkurrere med hverken hr.
 Morten Lange eller hr. Johan Nielsen, men
 det var ganske interessant at høre hr.
 Morten Langes udtalelse i sit indlæg i dag
 vedrørende præstelønningerne. Det var,
 ligesom man fik indtryk af, at hr. Morten
 Lange igen var ved at vende en gammel
 gramfonplade.

Jeg føler trang til ganske kort at nævne
 det forhold, at præsterne målt med andre
 akademikere ikke opnår de samme løn-
 mæssige fordele. Her tænker jeg særlig på
 det forhold, at der f. eks. til sekretærer,
 fuldmægtige og ekspeditionsssekretærer, poli-
 ti- og dommerfuldmægtige og andre lignende
 juriststillinger kan ydes et særligt tillæg
 med grundbeløb på 900 kr., stigende med
 300 kr. hvert andet år til 2.700 kr. Også
 andre tjenestemandsområder får tilsvarende
 ordninger efter forslaget. Jeg beder mini-
 steren og det udvalg, som skal arbejde med
 lovforslaget, om at have dette for øje,
 idet tilgangen til præsteembederne ikke
 tåler yderligere nedgang, og afgangene på
 grund af forskelsafønningen ikke gerne
 skulle forstærkes.

Må jeg også nævne det specielle forhold
 for præsternes vedkommende, at mange

[Vestergaard Poulsen.]

fører den åbne dørs politik i præstehjemmene ud over landet, og det er ikke noget, som præsterne på nogen måde får betalt under anden form end med tak.

I øvrigt synes jeg, at tjenestemændene og herunder selvfølgelig også præsterne burde have en noget større aflønning i de første år, da de for manges vedkommende har læsegæld og normalt har relativt store etableringsudgifter såvel til embede som til hjem og familie, mens ældre tjenestemænd ikke har disse udgifter i samme omfang. Vi må også indrømme, at når først en tjenestemand kommer op i årene ind imod pensionsalderen, er arbejdsindsatsen normalt heller ikke af så stort et omfang som i de yngre år. Jeg vil gerne, at man overvejer disse tanker.

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen (*Hastrup*): Jeg vil gerne begynde med at sige ordførerne tak for en, skal vi sige betinget velvillig modtagelse af lovforslaget og dertil føje, at jeg naturligvis er fuldt ud klar over, at det er en krævende opgave, folketinget hermed stilles over for. Vi har bestræbt os på at tilrettelægge det så godt som muligt ved at fremsætte de to første lovforslag, ansættelsesloven og pensionsloven, så snart de forelå fra tjenestemandskommissionen, men jeg er selvfølgelig godt klar over, at dette er en krævende opgave.

Siden tjenestemandskommissionens nedsettelse i 1965 og vel frem til det tidspunkt, hvor der findes en afslutning på det, har der jo kontinuerligt været arbejdet med denne store opgave, og min forgænger som minister vil også vide, hvor mange hensyn der skal tages, hvor mange grupper der skal forhandles med, førend man når så langt som til fremsættelsen af et forslag af denne art. Det er i øvrigt min erindring, at stort meget mere tid var der ikke for folketinget til behandling af den sidste tjenestemandreform, der blev gennemført her i tinget. Jeg trøster mig med, at politi-

kerne har været repræsenteret i kommissionen. Det har dog givet nogen mulighed for at følge arbejdets gang.

Hr. Ivar Nørgaard udtrykte først tilfredshed med en række nydannelser i det. Jeg skulle måske føje dertil, at dette er jo et værk, som han begyndte, og hvor det ikke har været hverken muligt eller tilsigtet fra min side at foretage afgørende principielle ændringer i forhold til de intentioner, som han har haft ved udarbejdelsen af kommissionerne.

Han spurgte, hvor stærkt regeringen havde bundet sig til tjenestemandsorganisationerne, med andre ord hvilke muligheder der var for at ændre navnlig vedrørende indplaceringerne under lovforslagets behandling her i tinget. Det er jo almindelig kendt, at regeringen den 11. marts indgik en aftale med tjenestemandsorganisationerne om, hvad vi ville søge at fremme; og det, vi deri sagde, var, at vi ville søge at fremme denne lov om klassificering og indplacering på grundlag af tjenestemandskommissionens betænkning. Men deri ligger ikke, at vi har forpligtet os til ikke at fravige eller medvirke til at fravige på punkter i det; og på spørgsmålet om, hvorvidt der kan blive tale om realitetsforhandlinger, vil jeg svare, at det er da klart, at dér, hvor der kan påvises urimeligheder, uretfærdigheder eller fejl, kan folketinget foretage sine rettelser. Folketinget er jo i det hele taget suverænt, men jeg er da helt overbevist om, at folketinget også vil tilgodese hensynet til organisationerne og de synspunkter, der er kommet til udtryk fra organisationernes side under det forberedende arbejde med denne lovgivning.

Bortset fra indplaceringerne beskæftigede hr. Ivar Nørgaard sig især med spørgsmålet om honorarordningerne, og dér må jeg, ligesom hr. Langkilde gjorde det, henvise til, at kommissionen i 3. del af betænkningen forudsætter, at der inden 1. april under medvirken af lønningrådet foretages denne gennemgang af honorarer og sportler. Må jeg tilføje, at kommissionen er også op-

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] mærksom på, at denne gennemgang kan medføre en revideret holdning over for den klassificering, der har fundet sted, altså medføre justeringer i forhold til klassificeringen.

Om selve gennemgangen vil jeg gerne sige, at den vil være tidkrævende, og det vil ikke være muligt, at den kan foretages endeligt inden den 1. juli 1969. Der er tale om at gennemgå adskillige tusind honorarer; alene for råd og nævn er der tale om ca. 230 honorarordninger, som hver indeholder et større eller mindre antal enkelthonorarer, og derudover skal også gennemgås et betydeligt antal undervisningshonorarer, tilsynshonorarer, konsulenthonorarer, rådgivningshonorarer osv. For den del af honorarerne, som udbetales til statsansatte, skal det overvejes, om opgaverne vil kunne udføres som et led i — altså fortsat inden for — det tjenstlige arbejde, og desuden skal også sportelordningerne gennemgås.

Men selv om honorargennemgangen må strække sig frem til 1. april 1970, så er der dog, synes jeg, tilvejebragt sikkerhed for, at der reelt opnås det samme resultat, som hvis samtlige honorarer og sportler bortfaldt den 1. juli 1969, altså nu. Lønfremsgangen for den enkelte tjenestemand er som bekendt maksimeret til de 3 pct. for tiden indtil 1. april 1970, og dette maksimum skal også dække konstateret efterslæb og eventuel ny lønjustering på grundlag af mæglingsforslaget. Det vil sige, at virkningen af selve tjenestemandstreformen stort set først indfinder sig fra 1. april 1970. Skulle man have valgt at afskaffe samtlige honorarer og sportler pr. 1. juli 1969, så ville en række vanskeligheder være opstået. Afskaffelsen kunne få virkning alene for statsansatte, og man skulle under alle omstændigheder efterfølgende foretage en gennemgang for at søge fastslået, om hvervet kunne udføres som tjenstligt arbejde.

Jeg har allerede tidligere, når vi har drøftet disse ting, sagt, at der er med hensyn til bedømmelsen af dette spørgsmål absolut ikke imellem regeringen og de synspunkter, som hr. Ivar Nørgaard giver udtryk for — også regeringspartiernes ordførere, hr. Erik Hansen (Ålborg amt) meget stærkt, og hr. Morten Lange har givet udtryk for det — nogen divergens. Jeg mener, at

disse honorarordninger skal væk, og vi agter at efterleve tjenestemandskommissionens henstilling på dette punkt fuldt ud, selvfølgelig.

Jeg vil også gerne sige, at hvis man under udvalgsarbejdet kan påvise metoder, der hurtigere og rimeligere medfører en afvikling af ordningen end den, vi her har foreslået, så er jeg da meget villig til at overveje sådanne metoder.

Hr. Ivar Nørgaard omtalte også spørgsmålet om opsplittning og differentiering, navnlig for så vidt angår de højere stillinger. På dette punkt er der udtalt en beklagelse fra tjenestemandskommissionen, og den beklagelse har jeg gentaget i min fremsættelse. Vi kan alle sammen se, at dér er man ikke nået så langt, som vi kunne ønske at man skulle nå. Men mig forekommer det, at værd at bemærke i denne forbindelse er, at nu får vi et system, som muliggør det. Det nye system er jo ikke et løvbundet system på samme måde som det gamle system var. Det nye system er et aftalesystem, og en forudsætning for det nye systems virkning er, at vi får denne konstant løbende stillingsvurdering, personalevurdering i kraft af det permanente udvalg og det permanente udvalgs arbejde, og det er klart, at hvad man dér når frem til, og hvad man i øvrigt måtte nå frem til af synspunkter også fra statens side, er ting, som må kunne føres frem ved aftalerne om nye ordninger og i øvrigt også i forbindelse med nye besættelser, så jeg er ikke helt sikker på, at billedet med, at albuen kun kan bøjes opad — jeg har også set det billede et andet sted, endda i en meget drastisk tegning — helt svarer regning. Vi arbejder os nu ind i et nyt og mere fleksibelt system.

Med hensyn til stedtillægsordningen udtrykte hr. Ivar Nørgaard og også andre af ordførerne — hvad skal vi sige — betænkelighed eller utilfredshed med kommissionsresultatet, men jeg forstår, at det var det resultat, som kommissionen alt taget i betragtning anså for at være det realistiske. Må jeg sige, at jeg har efter aftale med tjenestemandsgenerationerne rettet en henvendelse til Danmarks Statistik om at foretage en prisgeografisk undersøgelse, og så snart den undersøgelse er foretaget, vil den indgå i overvejelserne om fremtidig sted-

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] tillægsordninger. Altså heller ikke her kan reformforslaget siges at være udtryk for noget definitivt.

Hr. Enggaard sagde i den forbindelse, at det var en skønhedsfejl på stedtillægsområdet — jeg tror, at hr. Erik Hansen (Ålborg amt) gjorde den samme betragtning — at man kan have flere satser inden for den samme kommune, og jeg fik henstilling om at bidrage til, at satserne samles til én sats inden for større områder. Denne henstilling har jeg noteret mig, og jeg vil bestræbe mig på at efterleve den, men vi må altså nu have den prisgeografiske undersøgelse.

Må jeg med hensyn til samordningen med folkepensionen, som hr. Enggaard og vist også hr. Langkilde omtalte, sige, at det ikke herved er meningen at overflytte midler fra statskassen til kommunerne, og de problemer, der knytter sig hertil — som jeg ved man også har været inde på under overvejelserne i kommissionen — må løses i forbindelse med det lovforslag, som socialministeren senere vil fremsætte om, at der med virkning fra 1. april 1970 sker en ændring i bestemmelserne om, at tjenestemændene ikke kan oppebære folkepension.

Hr. Erik Hansen (Ålborg amt) har jeg allerede svaret på et par spørgsmål. Må jeg sige, at den pensionsordning, der her gennemføres, er efter min mening ikke nogen hindring for en senere samlet revision af pensionssystemet her i landet; tværtimod må jeg mene, at vi ved at indføre denne pension måske står friere i en vurdering af det fremtidige pensionssystem, end vi hidtil har gjort.

Hr. Morten Lange karakteriserede opgaven som bunden, og det kan jeg fuldt ud bekræfte. Det er en bunden opgave alene af den grund, at det er mange menneskers forhold og tilværelse, det drejer sig om. Jeg takker også hr. Morten Lange, fordi han var så venlig at give udtryk for, at han ikke misundte mig jagten på benene, men jeg tilføjer altså samtidig, at han skal ikke tro, at den ikke vil blive indledt og gennemført grundigt.

Så blev jeg spurgt om, hvordan det ligger ud i fremtiden med de overenskomstansatte. Hr. Morten Lange henviste dér til, at man jo ikke havde drøftet de overens-

komstansattes forhold i kommissionen. Jeg kan huske den første tjenestemand debat, jeg deltog i her i folketingssalen. Da var man inde på det spørgsmål, hvorvidt man også skulle inddrage de overenskomstansattes forhold under kommissionsbehandlingen, men man var samtidig klar over, at hvis man gjorde det, så ville arbejdet blive forsinket væsentligt. Der er måske en bemærkning i kommissionsbetænkningen vedrørende dette spørgsmål, nemlig følgende:

„De bestræbelser, kommissionen har udfoldet for at føre tjenestemandslønningerne à jour, vil i løbet af kortere eller længere tid vise sig resultatløse, såfremt der på ny opstår spændingsforhold mellem personalegrupper med forskellige ansættelsesvilkår.

Kommissionen henstiller derfor, at regeringen til stadighed tilstræber en afbalancering af ansættelsesvilkårene for de forskellige personalegrupper.“

Må jeg sige, at på denne henstilling har regeringen svaret bekræftende i fremsættelsestalen, idet vi dér fremhæver, at et af formålene med tjenestemandreformten er at retablere balancen imellem de forskellige ansættelsesformer, og at det er meget vigtigt, at denne balance bevares. Samtidig understreges nødvendigheden af, at staten fremover overvejer, hvilke ansættelsesformer der vil være ønskelige på de enkelte områder. I forbindelse dermed peger vi på betydningen af en gennemgang af de enkelte personalegruppers funktioner og deres arbejdsområders karakter, idet en sådan gennemgang utvivlsomt må være en nødvendig forudsætning også for at kunne danne sig et klart billede af, hvilken stilling man skal tage til dette problem.

Jeg skal ikke gå nærmere ind på hr. Kjær Rasmussens principielle betragtninger.

Til fru Hanne Reintoft vil jeg kort sige, at der er ingen lønning på 15.000 kr. eller 15.700 kr., idet der faktisk skal lægges 30 pct. til, og så kan der også blive tale om stedtillæg.

Hr. Johan Niensens spørgsmål om præsterne vil kirkeministeren komme ind på, og jeg mener, at hr. Kurt Brauers udtalelser om politiet måske mere er et spørgsmål, som hører til de langsigtede overvejelser, og som justitsministeren måske ville være nærmere til at udtale sig om end jeg. Men jeg forstod

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] i og for sig også på hr. Kurt Brauer, at han ventede ikke, jeg skulle gå nærmere ind derpå.

Kirkeministeren (Arne Fog Pedersen): Jeg skal blot føje et par ting til som svar til dem, der i særlig grad har beskæftiget sig med spørgsmål vedrørende lovforslaget om folkekirkens lønningsvæsen.

Hr. Langkilde omtalte det særlige system for København og Frederiksberg i kirkelig henseende. Det er rigtigt, at kirkeministeriet er det eneste fælles administrative organ for København, altså svarende til stiftøvrighederne ude i landet. Jeg kan egentlig ikke svare andet, end at det er historisk betinget og måske har sin rod bl. a. deri, at centraladministrationen og ministeriet nu engang ligger i København. Jeg kan godt føje til, at det er muligt, det skal ændres, men så vil jeg også gerne yderligere sige, at jeg tror, det vil være naturligere, om det spørgsmål tages op i forbindelse med det arbejde, der udføres på grundlag af kirkeministeriets administrationsudvalg, snarere end det hører hjemme i lønningskommissionen.

Jeg kan vist svare hr. Johan Nielsen og hr. Vestergaard Poulsen under ét, for de var begge inde på de vanskeligheder, som man måske kan befrygte der vil komme på grund af indplaceringen af præsterne i det 2. til det 9. år. Jeg kan godt selv forstå disse vanskeligheder, og jeg har også givet udtryk for, at jeg kunne dele opfattelsen, men jeg må dog samtidig sige, at man må være klar over, at det, det drejer sig om her, er en fælles lønningsslov for staten, for folkeskolen og for folkekirken, og man må så også drage konsekvenserne deraf.

For folkekirkens vedkommende er forhandlingsresultatet blevet tiltrådt af Den Danske Præsteforening, af Sammenslutningen af tjenestemandsansatte Kirkefunktionærer, af statens lønnings- og pensionsvæsen og naturligvis af kirkeministeriet selv. Der er ikke forhandlet hen over hovedet på nogen gruppe, heller ikke hen over hovedet på præsterne. De ønskede yderligere selv at komme med under denne lønningsordning og ikke at fortsætte under den indtil nu gældende præstelønningsslov.

Jeg kan føje til, at det er næsten ugør-

ligt, når så mange forskellige lønninger skal bringes på én fællesnævner, andet end at der må blive skævheder og vanskeligheder så det ene og så det andet sted, og hvis man forsøgte at rette op på nogle af de vanskeligheder, som her er nævnt, så ville der utvivlsomt blive vanskeligheder andetsteds.

Når jeg alligevel går ind for det hele, også uden betænkeligheder, så skyldes det, at præsterne bliver ikke snydt. Det er rigtigt, at der strækkende sig over en periode på henved en halv snes år er en nedgang i lønnen på ca. 11.000 kr., men jeg må samtidig tilføje for at fuldende billedet, at præsterens livsløn — altså deres indtjening livet igennem — ligger efter nyordningen ca. 20.000 kr. højere end nu. Læg dertil differencen på de 10.000-11.000 kr. inden for de første aldersgrupper, så vil man forstå, at der bliver taget revanche senere hen. Så jeg må sige, at jeg kan ikke klage, synes jeg. Jeg må gå ind for regeringens forslag også på dette punkt.

Endelig ironiserede hr. Johan Nielsen på meget festlig vis over de sportler og særlige tillæg, der ydes. Jeg har også stiftet bekendtskab med disse undertiden mærkelige honorarer og mindes Hans Scherfigs festlige fremstilling i en af sine romaner. Man følte sig i øvrigt næsten hensat også til Holbergs Erasmus Montanus ved spørgsmålet om, hvorvidt man vil have groft eller fint sand eller slet og ret jord. Det gik nu ikke så vidt, for det er jo ikke præsterne, det drejede sig om, men organister og kirkefunktionærer.

Jeg må nu tilstå — men det er jo ikke min personlige vurdering, der skal være gældende — at jeg personlig ser nu ikke så stor en ulykke i, at der er lagt lidt hindringer i vejen for at få sunget „Kun en dag, et øjeblik ad gangen“ i kirken. Brudevalsen — undskyld, brudemarchen må det vel være eller Riberhusmarchen eller hvad det er for noget — skal der betales ekstra for, men det er, når man forlanger ting, der er ud over det sædvanlige.

Må jeg have lov til til sidst at knytte et par bemærkninger til hr. Morten Langes betragtninger. Hr. Morten Lange ville sågar påstå, at lovforslaget om folkekirkens lønningsvæsen er grundlovsstridigt. Det er jo ikke så lidt. Hr. Morten Lange tilføjede, at der står et eller andet sted i grundloven

[Kirkeministeren.]

noget om, at folkekirken som sådan skal støttes af staten. Det er nu en ret upræcis måde at citere Danmarks riges grundlov på, og jeg må måske have lov til — hvis jeg må have lov til at citere, der er ikke nogen eder i citaterne — at nævne, at der står to steder noget om de kirkelige forhold. § 68 nævner, at

„Ingen er pligtig at yde personlige bidrag til nogen anden gudsdyrkelse end den, som er hans egen.“

I § 4 står der:

„Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten.“

Således står der; der er ingen modsætning herimellem, og man vil ikke kunne beskyldte hverken D. G. Monrad eller Orla Lehmann for at have lavet noget, der er modsætning imellem. Der er naturligvis heller ingen modstrid mellem, hvad der er nedfældet i disse grundlovsparagraffer, og det lovforslag, der foreligger her.

Jeg må gøre opmærksom på, at der det ene sted står gudsdyrkelse, og det andet sted står der kirke, og der kan godt være forskel på de to ting. Der står, at man skal ikke yde bidrag til nogen anden gudsdyrkelse end den, der er ens egen. Det er klart og selvfølgeligt. Det andet sted står der nævnt ordet kirke. Det vil sige, at det, der er tale om her, er institutionen, der jo kan rumme adskilligt andet end gudstjeneste og gudsdyrkelse: begravelsesvæsen, kirkers vedligeholdelse — de rummer jo gamle kunstværker og andet lignende, som man ikke kan lade forfalde — registreringer af fødsler og dødsfald og mange andre ting.

Det vil i øvrigt være sådan i ethvert samfund, også i det danske, at borgerne ofte må være i den situation, at de kommer til at yde støtte til ting, som de egentlig ikke personlig har nogen interesse i at opretholde. F. eks. må barnløse ægtefæller gennem deres skat yde bidrag til skolens opretholdelse, militærnægterne må også gennem deres skattebetaling yde til forsvarrets opretholdelse og så fremdeles; det er situationer, der kan findes masser af paralleller til.

Jeg vil tro, at statens ydelse til kirken aldeles ikke går ud over, hvad der er rimelighed for, og ikke går ud over, hvad der må siges at være grundlovshjemmel for. Når hr.

Morten Lange muligvis kommer til et galt resultat, så skyldes det sikkert, hvad jeg så ofte har mødt, at han, som så mange andre, alene opererer ud fra de tal, som er almindeligt tilgængelige i finansloven, hvor kirkeministeriet er opført med ca. 108-109 mill. kr. Folkekirkens samlede budget ligger imidlertid på omkring 350 mill. kr., helt præcis 346 mill. kr., hvoraf ca. de 14 mill. kr. tilvejebringes af egne midler, ca. 108 mill. kr. over finansloven og gennem den kirkelige ligning 224 mill. kr., eller rundt regnet 70 pct. af alt, hvad der bruges til kirkelige formål. Det vil sige, at statens ydelse kommer ned på omkring 30 pct.; der kan ikke siges at være noget som helst grundlovsstridigt i det.

Dette være sagt til dette høje tings beroligelse. Der er ikke nogen vanskeligheder i så henseende ved at stemme for den del af lovforslagene, som vedrører kirkeministeriet.

Ivar Nørgaard: Hr. Langkilde var inde på en tilsyneladende modstrid mellem, hvad jeg skulle have sagt i en 1. maj-tale, og hvad jeg har sagt her, og hvad jeg har skrevet under på i betænkningen. Jeg vil gerne henviser til betænkningens 3. del side VII, hvor vi foroven har udtalt, altså også med hr. Langkildes underskrift:

„Det er i kommissionen betragtet som en forudsætning, at der inden afslutningen af folketingets behandling af lovforslag om tjenestemandslønninger m. v. fremkommer en detaljeret redegørelse for, hvorledes ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen agter at gennemføre den her forudsatte sanering af honorar- og sportelordninger m. v.“

Det er altså ikke nok, at det inden og i den første betænkning er sagt, at det er noget, vi skal behandle i lønningsrådet, for hvis det var nok, var der jo ingen grund til — med hr. Langkildes underskrift — at forudsætte, at vi inden behandlingen får en redegørelse fra lønningsministeren om, hvordan han agter at ordne sagen.

Det må også være klart sådan, hvad vi også har gjort opmærksom på, at politisk kan man selvfølgelig kun være bundet af disse principielle synspunkter, hvis man finder, at det, lønningsministeren under forhandlingen i dag og den fortløbende for-

[Ivar Nørgaard.]

handling her i folketetinget kommer frem med som sin hensigt, er tilfredsstillende. Hvis vi ikke finder, at det er tilfredsstillende, ja, så kan vi ikke være bundet af de i øvrigt udmærkede principper, som vi har skrevet under på. Det er netop det, der er en forudsætning for vor tilslutning, som det er fremhævet på side VII.

Jeg vil gerne sige, at jeg er stadig ikke helt tilfreds med det, lønningsministeren siger i denne sag. Lønningsministeren siger, at det må være klart, at det ikke kan gennemføres færdigt inden 1. juli i år; det kan vi simpelt hen ikke nå; det er en tidkrævende proces, og der er tusindvis af sager, der skal undersøges. Deri giver jeg lønningsministeren ret. Man kan ikke nå at færdiggøre en minutios gennemgang af samtlige honorarer og sportler og få dem placeret, det kan vi i hvert fald slet ikke nå på nuværende tidspunkt. Men det, vi udtalte i den første delbetænkning, var allerede trykt og var kommet ministeren i hænde — og i øvrigt kommet folketingsmedlemmerne i hænde — omkring juletid, og dér udtalte vi altså ønsket om, at man fik gennemført en sådan opgørelse. Det er først forleden dag, for 2-3 dage siden, at lønningsministeren har sendt et cirkulære ud til styrelserne og ministerierne om at få materialet ind. Læg mærke til, at i den henvendelse til ministerierne og styrelserne siger lønningsministeren, at han regner med at få svarene ind inden udgangen af august. Vi er nu i begyndelsen af maj; det vil sige, at man har maj, juni, juli og august — det er 4 måneder — til at få alt materialet ind. Hvis man havde bedt om det i januar, så havde vi faktisk haft materialet nu, og det havde været et langt bedre grundlag.

Men nu er det altså engang sket på den måde, det er sket, og så spørger jeg: kunne man så i hvert fald ikke få en oversigt fra ministerier og styrelser over, hvor mange af disse honorarer og sportler der ydes for funktioner, de ikke mener at kunne få varetaget som led i tjenstemandens opgaver. Det, jeg altså er interesseret i, er: hvor meget tror man der bliver tilbage af honorarer og sportler, når man har forsøgt at fordele de funktioner, som disse honorarer og sportler er betaling for, på tjenstemandsarbejdet? Hvor meget tror man så der

bliver tilbage. Jeg mener, det ville være vejledende for lønningsrådets og for folketingets vurdering af dette at få at vide, hvor meget de enkelte ministerier mener der vil være tilbage.

Jeg har forsøgt selv at finde nogen vejledning i ministerens fremsættelsestale, hvor ministeren jo har søgt at skønne over, hvor meget denne reform vil koste det danske samfund; der er en opdeling af, hvor meget det vil koste det første finansår, hvor meget det vil koste det næste og det næstfølgende. Hvis man skal have afsluttet denne sanering af honorarer og sportler inden 1. april 1970, ja, så må man jo også have afsluttet det regnestykke, og så må disse tal egentlig indgå i det skøn; som ministeren har givet, på de 195 mill. kr. for 1970-71. Jeg spørger så: hvor meget ville disse 195 mill. kr. blive større, hvis man ikke havde gennemført en sanering af honorarerne og sportlerne pr. 1. april 1970? Jeg må formode, at man har foretaget en modregning. Med hvor meget har man modregnet?

Ministeren sagde, at hvis der under udvalgsarbejdet ville fremkomme ideer, som kunne skabe større sikkerhed for en løsning af spørgsmålet, så ville han være meget imødekommende over for dem. Jeg vil allerede på nuværende tidspunkt fremsætte det forslag eller den idé, at ministeren får en oversigt fra de enkelte ministerier over, hvilke ordninger de ikke tror kan indplacere i tjenstemændenes arbejde, og hvad der altså skulle blive tilbage, som lønningsrådet så skal tage stilling til. Så ville vi i hvert fald komme til at vedtage en lov med en vis viden om, hvad konsekvenserne bliver af lønningsrådets arbejde. Jeg synes, det er lidt urimeligt, at vi skal vedtage et lovforslag og så være klar over, at kort tid efter at vi har vedtaget det, kommer der meget vigtige oplysninger ind til regeringen, bl. a. fordi regeringen selv har sat en dato, der gør, at man ikke behøver at komme med disse oplysninger, før loven er vedtaget; det synes jeg ikke er rimeligt.

Må jeg sige om ministerens omtale af differentieringsmulighederne, at jeg forstår ikke helt ministerens optimisme i den henseende, men jeg har bemærket, at ministeren altså faktisk finder, at det vil være muligt at placere nogle af disse højere lønnede tjenstemænd nede i en anden lønramme

[Ivar Nørgaard.]

eller fratage dem nogle af de tillæg, som vi vedtager inden 1. juli 1969. Jeg vil gerne være sikker på, at jeg har forstået ministeren rigtigt: mener ministeren, at vi kan få en differentiering i systemet derved, at når vi får gennemført vurderingerne af stillingernes funktioner, kan vi komme i den situation, at vi omplacerer kontorchefer, afdelingschefer og departementschefer til en lavere lønramme, eller at vi fjerner nogle af de generelle eller specielle tillæg fra den? For hvis man ikke kan nogen af de dele, så kan jeg altså ikke se, at det er muligt at lave en differentiering, uden at det bliver ved at give tillæg.

Endelig vil jeg gerne sige, at jeg har noteret mig, at ministeren finder, at der er en reel mulighed for at foretage ændringer i indplaceringerne; hvis man under forhandlingerne i lønningsudvalget og på grundlag af udtalelser fra fremmødte deputationer når til det resultat, at der kan påvises urimeligheder og uretfærdigheder, kan man ændre dette, hvis alle er enige om, at det er uretfærdigt, selv om det kommer til at ændre balancen i systemet. For man kan jo dårligt forestille sig, at en ændring, der er væsentlig, kan gennemføres, uden at den totale balance bliver noget forrykket.

En enkelt bemærkning til sidst til hr. Erik Hansen (Ålborg amt). Jeg synes nu ikke, der er grund til at falde hen i så megen rørstrømskhed over, at man i det første år holder sig til 3 pct.s lønforhøjelse for den enkelte tjenestemand. Jeg er lidt i tvivl om, om det i det hele taget er en hensigtsmæssig måde, regeringen her har optrådt på, for det ville efter min opfattelse ud fra et indkomstpolitisk synspunkt have været mere mildt for samfundet, hvis man havde delt det nogenlunde lige over. Nu får vi altså en forholdsvis behersket indkomstupumpning i dette finansår, men vi får en temmelig kraftig udpumpning i det næste. Efter min opfattelse ville det have virket indkomstpolitisk heldigere at have delt det nogenlunde lige over.

Morten Lange: Jeg vil gerne takke lønningministeren for hans venlige svar. De var lige så venlige, som de var forsigtige, og jeg er, når jeg kommer hjem til min overenskomstansatte kone, nøjagtig lige så klog på,

hvad ministeren har tænkt sig at have for en politik på disse områder, som jeg var, dengang jeg kom her. Det får vi jo nok noget klarhed på, når vi får lukket udvalgsdørene og får ministeren, det hedder vist ikke til alters, men dog i hvert fald til interview; så får vi vel lidt klarhed over, hvad planerne er. Men det forekommer mig, at det er ved at nærme sig de tider, hvor disse ejendommelige tågesløv, som har hvilet over statens samlede ansættelsesformer, bør fjernes, sådan at der kommer et klart og entydigt udspil fra ministeren; så kan vi andre se, om vi kan lide det eller ej, og så kan vi jo se, om ministeren kan komme igennem med det eller ej.

Jeg vil gerne sige til kirkeministeren og også til hr. Vestergaard Poulsen, der mente jeg vendte en gammel plade, at det at en plade er gammel, det er slet ikke nogen fornuftig kritik, den kan udmærket være god; f. eks. sådan en god gammel grundlovsplade tror jeg, at hr. Vestergaard Poulsen normalt synes er udmærket.

Jeg tror, kirkeministeren meget vel forstod — med de grundlovsparagraffer, som han selv citerede korrekt — at der er en spænding i forholdet også grundlovs-mæssigt. Han nævnede en række opgaver, som han syntes var forligelige med den restriktive paragraf, som han også citerede. I virkeligheden er hensigten med mine bemærkninger den, at jeg synes, det var rigtigere, hvis et område som præstelønninger udskiltes og betaltes over den kirkelige ligning; jeg er til gengæld overordentlig villig til at se på alt det, som hedder konservering af kirkebygninger som nationale monumenter, og hvad der ellers måtte være, og jeg er såmænd ikke sikker på, at forskellen bliver så enorm. Jeg kender udmærket godt finanslovsbalancen for de kirkelige udgifter, og som sagt, det er ikke en enorm udgift, jeg venter at få væltet over på kirkeskatten, for der er modposter, som må respekteres. Jeg synes blot, der er noget principielt rigtigt i, at præstelønningerne, der vel nok ligger temmelig nær ved spørgsmålet om gudsdyrkelse, holdes som en udgift, som lægges på den kirkelige ligning. For til alle de eksempler, kirkeministeren var så venlig at give os, kan det jo siges, at vi har normalt ikke her i Danmark haft værneskat, og vi har i det hele taget ikke så forfærdelig mange sær-

[Morten Lange.]

skatter, men vi har den kirkelige ligning, og når vi nu har den, synes jeg, det er uhyre fornuftigt at bruge den. Det var såmænd bare i al almindelighed den gamle og fornuftige plade, jeg ville køre én gang til; den har sådan set en betydelig sympati i dette ting, og det kunne jo ske under den nuværende og på mange måder udmærkede kirkeminister, at denne fornuft kunne gå hen og sejre.

Som sagt, dette er ikke sagt for at få folkekirken, dette er snarere sagt for at få lidt klarere og rimeligere principper lagt i sagen.

Kjær Rasmussen: Ja, nu har man jo ikke villet diskutere principielt her i dag, og det var jo egentlig ikke uventet. Derfor har jeg da også kun et par periferiske bemærkninger at gøre.

Fru Hanne Reintoft siger til mig, at problemerne løses ikke ved, at man står her og siger, at vi alle sammen skal være lige. Det er da fuldstændig rigtigt, det er jeg ganske enig med fru Hanne Reintoft i, og det er også derfor, VS i dette ting fremsætter egne lovforslag og stiller ændringsforslag. Ja, og det er derfor, vi — i øvrigt i modsætning til fru Hanne Reintoft — deltager i afstemningerne her i tinget. Jeg tror ikke, man skal kaste med alt for store brosten, hvis man selv bor i et, skal vi sige lidt mere skrøbeligt hus.

Hr. Kurt Brauer vil gerne have, at politilønningerne skal stige. Det er jeg egentlig enig med hr. Kurt Brauer i, men de politifolk, som var nede ved biografteatret Saga i aftes, tjente nu faktisk ikke engang den dagløn, som de får i dag, de lod i en meget lang periode deres „mod squads“ klare grejerne. Men det er måske netop på grund af den dårlige aflønning, at politiet lod fascistisk inspirerede bølgegrupper overfalde fredelige demonstranter.

Hanne Reintoft: For det første tror jeg, hr. Kjær Rasmussen misforstod mig. Det, jeg talte om, var, at i det samfund, som hr. Kjær Rasmussen hele tiden snakker om vi nu engang har, hvad vi jo ikke kan bestride, er der visse økonomiske love, der gælder. Det var det, jeg prøvede at give udtryk for, men det blev altså ikke forstået.

Må jeg så have lov at sige til ministeren, at det var grundlønningen på 1. løntrin, jeg nævnedes, ligesom jeg nævnte grundlønningen på det sidste, og selvfølgelig er der tillæg til begge grupper, men det gør ikke forskellen mellem dem mindre lige bortset fra stedtillægget for den højeste gruppe, og det stedtillæg på et par tusind kroner betyder jo lidt mindre, når man ligger oppe over de 100.000 kr., end når man ligger omkring de 20.000 kr. Jeg tror ikke, man kan benægte, at både 1., 2. og 3. løntrin også med den nye lov falder ind under de lave lønninger. Hvis man ikke har fantasi til at forestille sig det, skal man bare prøve at lægge budget med de mennesker. Det er en lav løn. Vi bliver ved med at snakke om de høje lønninger, det er ligesom man har stirret sig blind på de høje lønninger. Men det store problem er jo alle de lave lønninger, og det er også fra den side, jeg ser det. Problemet er ikke, at nogle enkelte mennesker har formået at få deres løn op, det er, at alt for mange ikke har formået det.

Ministerens for statens lønnings- og pensionsvæsen (Hastrup): Hr. Ivar Nørgaard spurgte mig, om jeg her fra talerstolen kunne give tilsagn om en oversigt fra ministerier og styrelser over, hvilke funktioner man ikke mener fremover at kunne få varetaget som et led i tjenestemandsarbejdet, altså en analyse. Det tilsagn kan jeg ikke give på stående fod allerede af den grund, at det involverer, hvad ministerierne og styrelserne mener, de er i stand til at magte. Men jeg kan give hr. Ivar Nørgaard det tilsagn, at jeg skal gøre alt for at fremskaffe materialet så hurtigt, som det overhovedet kan gøres, altså under hensyntagen til rimeligheden i det, og naturligvis vil jeg også over for folketingsudvalget ud over det, der er sagt i fremsættelsen, opfylde den betragtning fra tjenestemandskommissionen, som hr. Ivar Nørgaard citerede, hvor der står, at jeg skal fremkomme med en detaljeret redegørelse for, hvorledes man agter at gøre det; og dér forudsætter jeg, at en sådan yderligere redegørelse bliver fremsendt til lønningsudvalget.

Så blev jeg spurgt, om det var at opfatte på den måde, at den foretagne stillingsvurdering i forbindelse med det løbende stillingsvurderingsarbejde kunne medføre

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] ændrede placeringer. Jeg må sige, at det er da min forudsætning, at det er et synspunkt, som staten kan anlægge i forbindelse med aftalerne, at hvis vi når frem til den vurdering — nu vil jeg ikke lige præcis nævne kontorchefer og afdelingschefer, det kan være farligt på et sådant grundlag at nævne konkrete ting — så er det da en af de fordele, som staten får ud af systemet, at det bliver mere fleksibelt, i øvrigt vist også en fordel, som hr. Ivar Nørgaard tidligere har været inde på og peget på.

Til sidst spurgte hr. Ivar Nørgaard, om man under folketingsudvalgets behandlinger kan ændre i indplaceringerne, klassificeringerne, selv om det ændrer balancen i systemet. Dertil vil jeg sige, at jeg forudsætter, at de ændringer, der kommer, er ændringer af en sådan karakter, at i det øjeblik, de gennemføres, vil systemet blive endnu bedre afbalanceret, om jeg så må sige, altså at der er tale om fejl, urimeligheder, uretfærdigheder, når man tager det hele i betragtning, og i det øjeblik, vi får dem rettet, ja, så får vi altså et bedre system. Alt er jo meneske værk, men som jeg sagde det i min indledning, så vil jeg gerne sige her, at folketinget er fuldt vidende om det hensyn, som man skylder lønmodtagerorganisationer og andre organisationer, som har deltaget i dette arbejde. Folketinget er selvfølgelig helt frit stillet, det er klart, men altså også stillet i en situation, hvor det er rimeligt — eller fornuftigt, hvis jeg må bruge det udtryk — at tage hensyn til organisationerne og deres holdning i sagerne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de 3 lovforslag henvises til lønningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af lov om avancementstop [af Poul Dalsager m. fl.]

og

forslag til lov om ændring af lov om anmeldelse af vejledende priser m. v. [af Poul Dalsager m. fl.]

Valgt blev: *Jørgen Jensen, Havnstrup Clemmensen, Stetter, H. C. Toft, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Anders Andersen, Henry Christensen, Niels Helveg Petersen, Erik Hansen (Ålborg amt), Grethe Philip, Poul Dalsager, Lene Christensen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Anker Jørgensen, Ivar Nørgaard og Ømann.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 8. maj kl. 10 med følgende dagsorden:

- 1) *Forespørgsel til statsministeren af Lysholt Hansen m. fl.*
- 2) *Forespørgsel til statsministeren af Ømann m. fl.*

Mødet hævet kl. 16.15.

101. møde.

Torsdag den 8. maj kl. 10.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Fri proces m. v.) og forslag til lov om ændring af lov om offentlig auktion ved auktionsledere har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Tyverisikring, ansvarsforsikring, færdselsforseelser i udlandet m. v.) har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Lysholt Hansen m. fl.:

„Hvad agter regeringen at foretage i anledning af, at det ved den af kommissionsdomstolen af 2. oktober 1968 foretagne undersøgelse må anses for godt-gjort,

at boligministeren har forsømt sin pligt til rettidigt og på rimelige vilkår at tilvejebringe lokaler til kildeskatteadministrationen, og

at boligministeren i forhandlingerne med finansudvalget herom har afgivet urigtige og vildledende oplysninger samt undladt at give oplysninger af væsentlig betydning for finansudvalgets behandling af det pågældende aktstykke (nr. 447 af 29. juli 1968)?“

(Forespørgsel nr. IX).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Forespørgsel til statsministeren af Ømann m. fl.

„Hvilke foranstaltninger giver den af kommissionsdomstolen af 2. oktober 1968 afgivne beretning statsministeren anled-

ning til at foretage eller foreslå foretaget med hensyn til

- 1) forholdet mellem statsadministrationen og bevillingsmyndighederne,
- 2) ansvars- og kompetenceforholdene i og mellem ministerierne og
- 3) rationalisering af fremgangsmåden ved statens indgåelse af lejemål, køb af ejendom og egen bygherrevirksomhed?“

(Forespørgsel nr. X).

Ordføreren for forespørgerne (K. Axel Nielsen) [Forespørgsel nr. IX]: Efter at kommissionsdomstolen af 2. oktober 1968 har afgivet beretning, har socialdemokratiet stillet den på dagsordenen opførte forespørgsel til statsministeren. Mine betragtninger nu skal tjene til at begrunde denne forespørgsel, det vil sige forklare, hvorved vi mener boligministeren har begået de i forespørgslen nævnte fejl. Når jeg på ny får ordet, vil jeg med støtte i kommissionsdomstolens beretning prøve at dokumentere, at de påståede fejl er begået.

Allerførst vil jeg dog forklare, hvorfor vi overhovedet har stillet forespørgslen.

Vi husker alle det røre, der opstod sidste sommer og efterår i forbindelse med tilvejebringelsen af lokaler til kildeskatteadministrationen og finansudvalgets behandling i august og september af bevillingsansøgning først om leje, senere tillige om køb af et kontorhus på 10.000-11.000 m² under opførelse i Birkerød af entreprenørfirmaet Rasmussen & Schiøtz. Da der herunder med nogen støtte i kendsgemningerne blev fremsat påstande om, at boligministeren havde givet finansudvalget urigtige oplysninger, bestemte boligministeren først, at alle spørgsmål i forbindelse med sagen skulle undersøges af revisionsdepartementet, men omgjorde straks efter denne beslutning, idet han, vistnok efter henstilling fra tjenestemandorganisationerne, bad justitsministeren om at nedsætte en kommissionsdomstol for at foretage den undersøgelse, der skønnedes fornøden for at klarlægge de nærmere omstændigheder ved tilvejebringelsen af lokaler til kildeskatteadministrationen.

Da denne kommission blev nedsat, har det næppe stået klart hverken for offentligheden eller for folketinget, at der ikke i for-